Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες.

EPITOME TROPORVM AC SCHEMATVM ET GRAMMATICORVM ET Rhetoricorum,

AD AVTHORES TVM PROphanos tum sacros intelligendos, non minùs vtilis quàm necessaria,

JOANNE SVSENBROTO RAVENspurgi Ludimagistro collectore.

INDEX ALPHABETICVS IN calce adiectus est.

LONDINI,
Ex Typographia Societatis Stationariorum,
1621.

AVTHORES QVI HVIC OPELLAE OPERAM PRAESTITERVNT.

M.T.Cicero.
Fabius Quintilianus.
Georgius Trapezuntius.
Deſ. Eraſmus Roterod amus.
Philippus Melanchthôn.
Diomedes, Grammaticus.
Ælius Donatus, Grammaticus.
Antonius Mancinellus Veliternus.
Martianus Capella.
Conſultus Chirius Fortunatianus ex Capella.
M.Veltkirchius, Rhetor.

IOANNES SVSENBROTVS ALMANGANVS, DISCIPVLIS SVIS. S. D.

BOni præceptoris officium eſt (literarum ſtudioſa Iuuentus) vt in interpretandis Authoribus non modò Etymologiam ac ſimplicem verborum Syntaxin, & id genus alia proſequatur, verumetiam artificia tum Grammaticæ, tum Rhetorices, quæ ad Authores & prophanos & ſacros ritè intelligendos haud mediocriter faciunt, ad amuſſim κ) ἀκριβῶς explanet atque commonſtret, vt inde Authoris prælecti mentem facilius intelligere queant. Nam qui hæc artificia (Tropos dico & Schemata, quæ præcipuè inter exponendum indicanda erant) prætereunt, negligunt, ac contemnunt, prætérque caſam, quod dicitur, fugiunt; hi perinde faciunt, ac qui Andabatarum more pugnare, atque adeò clauſis oculis ſcopum attingere quempiam docere conantur. Ego ſanè, quo id præcauerem, huiuſmodi orationis ornamenta vobis ac cæteris Diſcipulis olim meis, pro virili ac ingenij captu, etſi non omnia ſemper, quæ occurrebant, pleraque tamen, quæ elegantiora videbantur, inter prælegendum velut digito commonſtraui, quò ſenſus illius, quod prælegebatur, à vobis certiùs ac citra obſcuritatem perciperetur, ſimúlque haberetis ſcribendi dicendique formulas, quas aſſiduo vſu imitari liceret. Cæterùm, quia præter Moſellani tabulas, nihil vobis Troporum ac figurarum in manibus erat, nactus otium

Notantur præceptores oſcitantes. Auxeſis, homœotelenton.

Bacchanalium periphrasis.

um à ludo literario per id temporis (quo infrænis illa hoc seculo perditissimo Iuuentus, per totum oppidum laruata, velut Isidis æstro percita, aut inferorum furijs exagitata, sursum deorsum cursitaret, Baccho Veneríque parum honestè litaret, ac reliquis plusquam Ethnicis, ne dicam impijs, ritibus strenuè vacaret, & mihi per catarrhum, plus quàm vellem κατάρριοντα, ad liberiora, ac publica, & quidem honesta honestiorum virorum ac senum conuiuia, hactenus apud nos istis Bacchanalibus recepta moribus; adire non liceret:) eo inquam tempore, vt illius tædium deuorarem, Tropos ac Schemata, quæ apud Poëtas, Historicos, ac Rhetores in frequentiori vsu sunt, ex selectis authoribus in hanc Epitomen colligere visum est: quo vobis & in hac parte, sicut in Grãmaticis, consulerem, ansam præberem, ac viam commonstrarem ad horum lectionem Authorum, vnde hæc Epitome excerpta est. In qua quidem is ordo (quem Philip. Melanc. leni ac lepida facundia vir, primus attigisse videtur) à me obseruatus est. Primo enim loco Tropos posuimus tum dictionum tum Orationum, deinde Schemata, quæ & ipsa in Grammatica & Rhetorica diducta sunt: tum Grammatica iterum in Orthographias ac Syntaxeos diuiduntur. Rhetoricorum porrò Schematum tres ordines fecimus: Dictionum, Orationum, & Amplificationum. Idque magis docendi gratia, quàm superstitiosa obseruatione: nam & Rhetores & Grammatici Schemata quædam habent vel immutatis, vel variatis nominibus, quæ illis sunt communia. Sunt & orationum Schemata (Fortunatianus λόγους appellat) quæ etiam Amplificationis exornationes dici merentur. Hanc igitur Epitomen eo accipiatis animo, quo vobis vel etiam absentibus Discipulis dedicaui, hoc est, lubenti, candido, ac beneuolo. Hanc obuijs, vt aiunt, manibus excipite, legite, relegite, ac animo inscribite, tum in scribendi ac loquendi vsum redigite, cùm alioqui (vt sæpenumerò vobis inculcaui) citra meditationem ac vsum ars omnis omni omnino vtilitate vacet.

Ὑπαναλεψις.

ὁμοιοτέλευτον.

Dicendorum ordo.

Genitiuus Græcus.

Articulus, & ὁμοιοτέλευτον.

Quod

Quod si feceritis, Musarum ianuæ proculdubio vobis aperientur. Valete, ac Deum in vestris preculis pro me interpellate. Rauenſpurgi ex Muſeolo noſtro, 5. Martij. Anno humanitatis Chriſti reconciliatoris noſtri 41. Scholaſticæ adminiſtrationis. 35. Ætatis meæ. 56. qui mihi eſt Climacterius, quod Domini pietas bene vertat. Iterum valete, ac bonis literis, veræ ac certiſſimæ poſſeſſioni, omnibus neruis incumbite. Olim non pœnitebit.

Vegetius traductio.

TYPVS HVIVS EPITOMES.

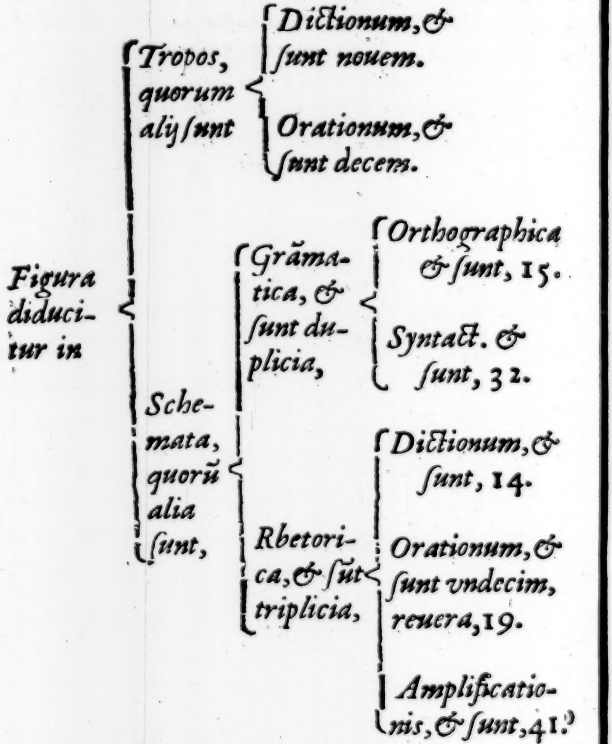

Summa Troporum ac Schematum in hac Epitome, 132.

FIGVRÆ DIVISIO.

Figura est ratio quædam, qua de recto ac simplici loquendi genere, cum aliqua dicendi virtute, deflectitur. Hæc authoritate, vetustate, consuetudine, & consensu doctorum plerunque, sæpè etiam ratione quadam ac metri necessitate defenditur. Vna tamen in re maximè vtilis, vt quotidiani, & semper eodem modo formari sermonis fastidium leuet, & nos à vulgari tum scribendi, tum dicendi genere defendat. Quòd si quis hisce figuris parcè, & cùm res poscet, vtetur, velut aspersо quodam condimento, oratio iucũdior erit: at qui nimium affectauerit, ipsam illam gratiam varietatis amittet.

Fab. lib. 9. cap. 3. Figura vnde defenditur. Vtilitas. Visus.

Illud tamen obseruandum, figuras certo numero omnes comprehendi non posse. Vnde notiores, ac ab authoribus frequentiore in vsu vsurpatas propria hîc ac certa ratione, tum exemplis quoque, discernere decretum est. Porrò figura diducitur in Tropum & Schema, siue figuram propriè.

Fab. refragatur.

Tropus est dictionis siue orationis à propria significatione in cognatam ornandi gratia variatio, ἀπὸ τοῦ τρέπειν, quòd dictionis, vel rationis significationem inuertat, atque commutet. Motum appellant.

Tropus Fab. lib. 8. cap. 5. in calce.

Schema, vel figura propriè, est aliqua nouata & scribendi & dicendi forma. Vel est quædam arte nouata tum scribendi, tum dicendi ratio. Schemata etiam orationis lumina, exornationes, ac colores appellantur. Et Cicero colores Rhetoricos pro pigmentis Rhetoricis accipit, ac orationis ornamentis.

Schema.

Tropus porrò à Schemate in hoc dissidet, quòd in illo significatio mutatur: vt, Progenies viperarum, id est, maiorum interfectores ac homicidarũ filij: in hoc verò nulla est significationis mutatio: vt, Tantæne animis cœlestibus iræ? Id tamen authores veluti quoque plurima vertunt. Et Fabius tum Tropum, tum Figuram,

Differt Tropus & Schema. Nocentissimorum parentum, nocentissimi filij. Æne. 1. lib. 9. cap. 1.

guram, siue Schema, frequenter in easdem coire sententias scribit.

Sunt autem. Tropi duplices, Dictionum videlicet & Orationum: Dictionum Tropos vocant, non quòd per se posita dictio, non in oratione, significatum mutet, sed quòd in oratione vnius solius dictionis significatus mutatur. Suntque Tropi dictionum octo.

TROPI DICTIONVM.

μεταφέρω, Transfero. μετάφορα, Translatio. Vox aliqua tribus rationibus transfertur. Fab. lib. 6. cap. 6.

Metaphora est, cùm vox à propria ac genuina significatione ad alienam, sed cognatam, transfertur. Tropus longè pulcherrimus: vt, Video pro intelligo, perspicio pro cognitū habeo, deuoro pro vinco ac perfero, suspicio pro admiror. Item, si hominem odiosæ atque insulsæ loquacitatis rudere aut blaterare dicas. Porrò vox à propria significatione ad aliam transfertur: Vel necessitatis causa: vt cùm vites gemmare dicimus, sitire agros, fructus laborare, luxuriare segetes: Vel Emphaseos ac maioris significātiæ gratia, vt incēsus ira, inflāmatus cupidi tate, lapsus errore: Vel deniq; ornatus causa: vt Lumen orationis, generis claritas, concionum procella, eloquentiæ flumina, fons ac seges gloriæ, & segetes fluctuant, id est, mouentur, &c.

2 *Synecdoche*, συνεκδοχή, Intellectio, est quoties aliud ex alio quocunque modo intelligitur. Vel cùm ex vno plura intelliguntur: vt, Romanus prælio victor, pro Romani victores. Vel ex parte totum: vt mucro pro gladio, tectum pro domo: Retróque: vt, Ingens à vertice pontus, id est, procella & vnda ponti: &, fontémque ignémque ferebant, id est, partem fontanæ aquæ. Vel ex specie genus: vt Horatius, Iracundior Adria, pro quouis tempestuoso mari. Et Acheloia pocula, pro quouis fluuio scripsit Virgilius. Vel cùm ex materia res confecta significatur: vt, Ferrum pro gladio, abies & pinus

pinus pro naui. Vel ex præcedentibus ſequentia: vt, Virgineam ſoluit zonam, id eſt, deuirginauit. Subdidit equo calcaria, id eſt, cucurrit. Breuiter, quoties aliud ex alio intelligitur: vt, Vixerunt, id eſt, mortui ſunt. Et, nos quoque floruimus, id eſt, fœlices fuimus. Ita Cic. 6 7

3 *Metonymia*, Μετωνυμια, Tranſnominatio, eſt nominis pro nomine poſitio: cuius vis eſt, pro eo quod dicitur, cauſam, propter quam dicitur, ponere. Hanc Rhetores Hypallagem vocant. Ea fit compluribus modis. Primò, cùm inuentorem pro re inuenta ponimus: vt, Ceres pro frumento, Bacchus pro vino, Venus pro libidine, Vulcanus pro igne, Neptunus pro mari, Mars pro bello, &c. Secundò, quoties continens pro eo quod continetur, vſurpamus: vt epotos cados, Cœlo gratiſſimus amnis, id eſt, cœlitibus. Nunc pateras libate Ioui. Seculũ fœlix, &c. Tertiò, quando contentũ pro continente accipitur: vt, Vina coronant. Vicinus ardet. Eamus ad nos. Deuoremus hominẽ. Hunc tibi comedendum propino. De ſene guſtare, vbi dominus rei pro re ipſa ponitur. Quartò, cum ex effectu efficiẽs intelligitur: vt pallida mors, frigus pigrũ, mœſtus timor, audax iuuenta, Pallentes habitant morbi, triſtiſque ſenecta, præceps ira, hilaris adoleſcentia, inconſultus amor, inuerecunda nox, audax vinum, &c. Quintò, cùm ducem pro his qui ſubſunt, ponimus: vt, Cæſus Hannibal. Sextò, quoties authorem pro opere accipimus. vt, Virgilius venijt, Homerus diſtrahitur, Terentius emitur. Septimò, quando ſignum pro ſignato vſurpamus: vt, faſces & ſecures pro imperio conſulari. Sceptrum pro regno, gladius pro Magiſtratu. Octauò denique, cùm facinus pro eo, qui illud deſignauit, accipimus: vt, Sacrilegium eſt deprehenſum, pro Sacrilego. In peculatum animaduerſum eſt, pro peculatore, &c. 1 2 3 4 Virgil. Æneid. 6. 5 6 7 8

4 *Antonomaſia*, Αντονομασια, eſt quæ alicui quaſi cognomen quoddam conueniens tradit: Ab Oratoribus Pronomi-

Pronominatio dicitur. Hæc, teſte Cicerone, cognomine quodam extraneo demonſtrat id quod ſuo nomine appellari non poteſt. Et Fab. Antonomaſia, inquit, eſt quæ aliud pro nomine ponit, Poëtis frequentiſſima: 1 Oratoribus nō item. Et fit ſex rationibus. Prim. ò, cùm patronymica propriorum loco ponuntur: vt, Pelides aut Æacides pro Achille, Priamides pro Hectore, aut certo Priami filio: Romulides pro deſignato Romano: & hæc variatio ſolùm poëtis permiſſa eſt, quibus ſolis 2 patronymicis in carmine vti permittitur. Secundò, fit per poſſeſſiua quædam patria, ſdque Oratoribus conceditur: vt, Tyrinthius, pro Hercule, Cytherea, aut Cypris, pro Venere: Saturnius pro Ioue, Cynthia pro 3 Diana, Cyllenius, pro Mercurio. Tertiò, fieri ſolet per Epitheton, & hac vt & ſequentibus, tā Oratores quàm Poëtæ ex æquo liberè vtuntur. Virg. Æneid. 4. Thalamo quæ fixa reliquit Impius, pro Ænea. Pœnus pro Hannibale, Senex pro perſona heri, apud Terentium. 4 Quartò, ſolita eſt fieri, quoties Appellatiuum ſtudij artis, officijque aut dignitatis, proprij nominis locum obtinet: vt Philoſophus pro Ariſtotele, Poëta pro Virgilio, Apoſtolus pro Paulo, Seruator pro Chriſto, Imperator pro Carolo. Quintò, cùm propria nomina 5 pro appellatiuis affectum aliquem, ſiue proprietatem proprijs inhærentem ſignificantibus vſurpamus: vt, Verres pro fure, Sardanapalus pro molli, Crœſus pro diuite ac locuplete, Phalaris pro crudeli, Cato pro ſeuero ac tetrico, Craſſus pro agelaſto, Venus pro formoſa, Diana pro intacta, Irus pro paupere, Ariſtides pro iuſto ac incorrupto, Epicurus pro voluptati dedito, &c. Sextò, cùm nomina gentium ſiue nationum pro 6 attributis ipſarum ponimus: vt, cùm Pœnus pro perfido accipitur. Scytha pro aſpero ac inhumano, Cretenſis pro vano ac mendaci, Sybarita pro luxui dedito ſiue faſtuoſo, Pigmæus pro breui, Gallus pro libidinoſo,

dinoſo, Caro, pro vili milite, &c.

5 *Onomatopœia*, ὀνοματοποιία, Nominis confictio, eſt nouarum vocum affictio ad imitationem ſoni, quem ſignificare debēt. Nouis enim rebus noua nomina conceſſum eſt indere: vt clangorque tubarum, apud Virgil. Taratantara, pro cantu tubæ, Sibilus, murmur, tinnitus, mugitus, bombarda, Scopleta, vel vt alij, Sclopeta, *an halfe hacke*: vnde milites ſclopetarij vt pleriq; Hiſpani, Germani, Itali & Ianizeri Turcarum imperatoris ſatellites, ſiue laterani. Breuiter, illa omnia vocabula, quæ ſignificandæ alicuius rei gratia, pro tēpore ac rei neceſſitate, apertè fingimus Hæc in re in conſilium ſunt adhibendi, Cicero, Horatius, D. Eraſmus, & Iacobus Lodouicus Rhemenſis lib. de Elect. ac verborum collocat. 1. cap. 18. Tropus propriè non eſt, nam ſignificatio non mutatur, ſed rei anonymæ nouum nomen inditur, hócque modo à Catacréſi ſeparatur.

6 *Catachréſis*, κατάχρησις, Abuſio, eſt quæ non habentibus nomē ſuum accommodat, quod in proximo eſt: vt Piſcina in qua lauamus, nec piſces inſunt. Vires hominis breues, longum conſilium, minutus animus, pro paruo. Pixides, cuiuſcunque ſint materiæ. Differt autem à Metaphora, quòd hæc proprium alieno commutet, illa vero vbi nomen omnino deeſt. Poëtæ tamen ſolent etiam abuſiuè in his rebus, quibus nomina ſua ſunt, vicinis potius vti, quod in ſoluta oratione rarenter vſu venit.

7 *Metalepſis*, μετάλημψις, Tranſumptio, eſt vbi gradatim i ur ad id, quod oſtenditur. Vel eſt, cùm aliqua vox aliud à proprietate ſignificationis ſuæ, ex his quæ præceſſerunt, denotat. Tropus Poëticus, ac omnino rarus. Virg. Eclog. 1.

Idem Æne. 5. Septima poſt Troiæ excidium iam vertitur æſtas.

Poſt aliquot mea regna videns mirabar ariſtas.

Hîc per ariſtas ſpicas, per ſpicas meſſes, per meſſes æſtates,

æstates, per æstates annos accipimus. Idem Æneid. 1. Speluncis abdidit atris: nigræ enim intelliguntur, ex nigris tenebrosæ & per hoc in præceps profundæ. Est & hæc Metalepseos natura, vt inter id quod transfertur, fit medius quidam gradus, nihil ipse significans, sed præbens transitum. Differt ab alijs Tropis finitimis, quòd veluti per gradus quosdam ad id, quod significare volumus, progeditur.

8 *Acyrologia*, ἀκυρολογία, siue ἄκυρον, est cùm vox haud quaquam propriæ significationis orationi intercalatur, Terent. Nam quod tu speras, propulsabo facilè. Speras pro times. Virg. Eneid. 4. Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, id est, timere. Iunenalis, Sat. 4. Iam quartanam sperantibus ægris, id est, timētibus. Et Græci in hunc modum ἐλπίζειν vsurpant. Herod. lib. 8. ἀνυπάλυτε γὰρ ἔξειν ἤλπιζον, id est, ἐφοβοῦντο.

9 *Antiphrasis*, ἀντίφρασις, est dictio è contrario significans. Vel est vnius verbi Ironia: vt, Bellum, quod minimè bonum: Lucus, quòd minimè luceat. (Sunt tamen qui à luce sacrificiorum dictum putant:) & Parcæ, quòd minimè parcant, vel quasi partæ. Aug. Dathus refragatur. Mancinell. Antiphrasis vox est signans contraria dicto. Est etiam Tropus orationis, de quo infrà.

TROPI ORATIONVM.

ALlegoria, Inuersio, permutatio, est cùm aliud verbis, aliud sensu proponitur, vel cùm ex verbis propositis, longè alius sensus, interim etiam contrarius, colligitur. Continet illa plures translationes & continuas, ob idque perpetua etiam Metaphora dicta. Hæc ex sententijs prouerbialibus ac item prouerbijs crebrò confieri solet: vt, Pedem conferre, pro eo quod

quod est, argumentis concertare: Iugulum petere, pro eo quod est, caput causæ aggredi. *The principall est of the causes to take hold of.* Tragulam inijcere, id est, fallaciam intendere. Flamma fumo est proxima, quo significatur tempestiuiùs cauendum esse periculum. Vino vendibili suspensa hedera nihil est opus, id est, res præclaræ exoticam commendationem haud desiderant. Virgil.

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.

Porrò Allegoria nec totam occupat orationem, nec apertis permista est. Horatius totam ac impermistam posuit.

O nauis, referent in mare te noui
Fluctus? ô quid agis? fortiter occupa
Portum, &c. In qua nauim, pro repub. Fluctuum tempestates pro bellis ciuilibus. Portum, pro pace atque concordia intelligi voluit. Ita Virg. Georg. 2.

Sed nos immensum spatijs confecimus æquor:
Et iam tempus equùm fumantia soluere colla.

Hoc est, Ego iam immensam absolui materiam, & quæ hic tractanda erant, carmine complexus sum: nunc conuenit colophonem addere, ac id carmen finire. Commistæ Allegoriæ exemplum est hoc Ciceronianum: Equidem cæteras tempestates & procellas in illis duntaxat fluctibus concionum semper Miloni putaui esse subeundas. Hìc Allegoriam commiscuit, quando fluctibus concionum dixit. Consimile est illud, Matth. tertio, Cuius ventilabrum in manu ipsius, & purgabit aream suam, & colliget triticum in horreum suum, paleas autem igni comburet inextinguibili. Hìc permista est Allegoria; cùm dicitur igni inextinguibili. Est autem sensus, Christum iudiciaria potestate, quam à patre accepit, in extremo iudicio pios segregaturum ab impijs, & illos quidem æterna donare beatitudine, hos verò æternis cruciatibus adijcere. Illud in Allegoria

in

inprimis obseruandum est, vt ex quo genere cœperis translationis, hoc desinas. Ne cùm initium à tempestate sumpseris, incendio, aut ruina finias:

Fab.lib.8. cap.6.

Et cùm amphora cœpit institui, cur vrceus exit?

Horat.in Arte.

Huius octo sunt species: Ænigma, Parœmia, Ironia, Sarcasmus, Astismus, Mycterismus, Antiphrasis, & Charientismus. Additur Hyperbole.

Ænigma, αἴνιγμα, est obscura Allegoria, & verborum inuolucris tecta, atque velata sententia. Manci.

Obscurus sermo, cunctis Ænigma vocatur.

Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me.

Ex aqua enim glacies concrescit, & rursus in aquam, resoluitur. Differt ab Allegoria, quòd hæc sit euidens, clara & manifesta: illa subobscura ac latens oratio. Neque id vitio verti debet, si doctis vel loquaris vel scribas: imò ne tum quidem, si vulgo: vt sint, quæ vestigare ac discere cogantur. Apud Prophetas, & in Apocalypsi plura sunt Ænigmata: ac item apud Ethnicos scriptores deorum ac Sibyllarum oracula.

2 *Parœmia*, παροιμία, est celebre dictum, scita quapiam nouitate insigne. Ad quam duo requiruntur. Alterum quidem, vt dictum sit celebre, vulgóque iactatum. Vnde & apud Græcos id nominis vsurpat, quòd passim per ora hominum obambulet: & apud Latinos Adagium, quasi dicas circum agium, authore Varrone: Et Prouerbium, quasi verbum omnium commune, hoc est, sententia, quæ in omnium ore versatur. Alterũ verò vt scitum sit, hoc est, aliqua ceu nota à cõmuni sermone discernatur, & antiquitate pariter ac eruditione commẽdetur. In his colligendis D Erasmus, vir de bonis literis meritissimus, nõ absque sudore summam nauauit operam. Et Polydorus Virg. Vrbinus, præter aliquot Ethnicorum prouerbia, sacra etiam collegit.

3 *Ironia*, Εἰρωνία, Illusio, est quæ vno aut pluribus verbis contrarium ostendit, quod dicitur. Manci.

Ironia

Ironia quidem mihi dissimulatio fertur,
Ironia quidem multis illusio habetur,
Quum sermo ostendit recto contraria sensu.

Hæc aut rei natura, aut risu, siue prohuntiatione, aut persona significatur: nec difficulter ex oratione circumstantijs eius ratio colligi potest. Virg. Egregiã verò laudem, & spolia ampla refertis Túque puerque tuus. Idem. Scilicet is superis labor est. Terent. id populus curat scilicet. Cic. in Ver. Act. 7. Quid ais bone custos, defẽsórque prouinciæ? Castimonia Hippolytum præ se fert, de adultero. Agit Æneam re ipsa, de eo qui patrem violauit. Amos 4. Venite ad Bethel & impiè agite: Ad Galgalam, & multiplicate præuaricationem. I nunc & rebus nimium confide secundis. I nunc & in fortuna spem pone tuam. Virg. Æn. 7.

I nunc, ingratis offer te irrise periclis,
Tyrrhenas, i. sterne acies, tege pace Latinos.

Go away and doe it more. Ac cæteræ huis farinæ figuratæ iussiones, siue permissiones, quæ vim prohibendi habent. Porrò Scilicet, & verò, particulæ Ironiæ, cùm primis aptæ videntur.

4 *Sarcasmus*, Σαρκασμὸς, est plena odio atque hostilis irrisio: vel iocus cum amaritudine, *So as the cat plaies with the mouse. The play of the cat is the death of the mouse.*

Mancinellus.

Sarcasmos plena est odio derisio ab hoste.

ἀπὸ τῆ σαρκίζω, amarulentè rideo.

Virg. Æneid. 2. Pyrrhus ad Priamum:

Referes ergo hæc, & nuntius ibis
Pelidæ genitori, illi mea tristia facta. Idem Æn. 12.
En agros, & quam bello Troiane petisti
Hesperiam metire iacens.

5 *Asteismos*, Astysmus, Astismus, ἀστεισμὸς, Vrbanitas, est longè petitus iocus, adeóque inexpectatus de re aliqua absurda: vel est faceta ioci vrbanitas rustica simplicitate

simplicitate carens. Facetum & ciuile scomma. Virg. Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui, id est, qui Bauium malum Poëtam amplectitur, exosculetur etiam Meuium, peiorem poëtam. Idem: Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos: hoc est, absurda & quæ contra naturam sunt, faciat. Manci.

Effertur quicquid sine rusticitate facetè,
Ipsa figura quidem Astiſmos dicitur esse.

6 *Mycteriſmus* μυκτηρισμὸς, est simulata quidem, sed non latens derisio: quod Persius Naso suspendere vocat: & in gestu magis quàm verbis ostenditur: fitque cùm naso suspenso quippiã fastidimus, μυκὰρ etiam (authore Iulio Polluce) nasum significat Quicquid igitur contractis irridendo naribus dicitur, Mycteriſmus est.

Diaſyrmus, διασυρμὸς, est Eleuatio vel Irrisio, quando videlicet ludentes, quæ ab aduersarijs dicuntur, dissoluimus: qualis est in Mureniana totus ille in Sulpitium locus de iure ciuili.

7 *Antiphraſis*, ἀντίφρασις, est cùm vox aut sententia aliqua per contrarium intelligitur, vt bellum quod minimè bonum sit. Mancinellus:

Antiphrasis vox est signans contraria dicto.
Dicimus hinc Parcas, quia nulli parcere nõrunt.

Differt ab Ironia, teste Diomede, quòd hæc pronuntiando mutat affectum & significationẽ, illa verò diuersitatem personæ siue rei denotat, vt si quis Nanum vocet Atlantem: *It is an handſome man, if hee ſtood vpon a treuet, he would looke into the pot*: Aut si puellam Æthiopem atriorem, percandidam dicas: Acutum ingenium, pro stolido ac hebeti.

8 *Charieſtiſmus*, χαριεντισμὸς, cùm dura mollioribus verbis mitigamus, vel cùm duriora re ipsa gratiosis verbis molliuntur.

Terentius,

Bona verba quæso, cùm pistrinũ deprecaretur Dauus.

Quod

Quod Plato lib. de Rep. 1. εὐφημεῖν, i. bene ominata dicere dixit. Deducitur autem à verbo depositiuo χαριεντίζομαι: id est, facilè cauillor, lepida vrbanitate ac salibus vtor. Vtimur hoc tropo præcipuè, vbi ira commotum ac perturbatum verbis lenire percupimus. Et hactenus de Allegoriæ speciebus.

Hyperbole, ὑπερβολὴ, est cùm dictio vel ratio fidem excedens, augendi minuendíue gratia ponitur.

Mancinellus.

Transcensus veri manifestus Hyperbola fiet. Superlatio, dementiens superiectio, Eminentia, & Excessus etiam appellata: vt Fulminis ocyor alis. Vix ossibus hærent. Hæc non adhibetur, vt credatur quod dicimus, sed vt ex eo quod incredibile est, credatur penè incredibile. Est autem omnis Hyperbole vltra fidem, non tamen esse debet vltra modum: *That they lift it not too hie*, alioqui non alia magis via in κακοζηλίαν peruenitur solet. Mentitur vtique Hyperbole, non tamen ita, vt mendacio fallere velit, sed vt illo ad verum perueniamus. Breuiter, plus dicit Hyperbole quàm res habet, attamen quod verum est, ex falso intelligitur: vt, hic vel saxa sua loquacitate rumpere possit. Cœlum digito attingere. Cœlum territat armis. Feritq; ad sydera fluctus. Risu diffluo. Est autē Hyperbole Adagiorum generi admodum peculiaris, effertúrq; vel per denominationem, vt alter Aristarchus: Vel per cōparationem, vt noster hic Phalaris: Vel per similitudinē, vt Stentore clamosior: Vel per Epitheton, vt Nestoria eloquentia. Sunt porro nouē ceu fontes, à quibus hic Tropus duci potest. Primò ab ipsa re, quum videlicet res pro persona vsurpatur, vt quoties hominem scelestū Scelus appellamus: Pestilentem, Pestem: Tenebrionem, Tenebras: Carcere dignum, Carcerem. Potest & vnumquódq; per comparationem efferri, vt ipsa nequitia nequior, cecitate cæcior, ipsa siti siticulosior, nō

Hyperbole quatuor modis effertur.

1.

2 modo probus, imò ipsa probitas, deformitate deformior. Secundò, à rebus trahitur similibus, vt Melle dulcior, pice nigrior, niue candidior, oleo tranquillior, plumbo stupidior, spongia bibacior, labyrintho inuo-
3 lutior. Tertiò, ab animantibus, vt Muliere loquacior, ceruo viuacior, luscinia vocalior, dipsade nocentior, li-
4 mace tardior, scropha fœcūdior alba, &c. Quartò, ducūtur à personis falsorū deorū, vt Diana intactior, Venere formosior, Mercurio facundior, Momo mordacior, Vertumno inconstantior, Proteo mutabilior, Empusa
5 magis varius. Quintò, à personis fabulosis, vt Tantalo sitientior, Cyclope immanior, Nestore facundior, Vlysse dolosior, Penelope castior, Niobe fœcundior, Gryllo stultior: quorū hodie infinitus est numerus, qui
6 inuentis frugibus malunt arrodere glādes. Sexto, à personis Comœdiarum, vt Thrasone Terētiano glorioſior, Demea iurgiosior, Mitione facilior, Gnathone adulantior, Phormione confidētior, Dauo versutior, Thai-
7 de blandior. Septimò, à personis historiarum, vt Zoilo inuidentior, Catone seuerior, Timone inhumanior, Phalaride crudelior, Crœso ditior, Codro pauperior, Fabio cunctantior, Socrate patientior, Milone robustior, Curione obliuiosior, &c. Octauò, à gentibus sumi-
8 tur, vt Pœno perfidior, Scytha asperior, Cretēsi mēdacior, Pigmæo breuior, Milesijs effœminatior, Care vi-
9 lior, Scythotauris inhospitalior. Nonò denique ducitur ab officijs, vt Lenone magis periurus, Cinędo mollior, Milite glorioſior, Areopagita tristior, Tyranno violētior, Carnifice immanior, &c. Differt porrò ab amplificatione Hyperbole, quòd hæc naturæ modum excedit, illa intra fidei limites consistit.

Annotatiuncula.

Superiores Tropi, nempe Allegoria, Parœmia, Ironia, ad orationem etiam exornandam haud mediocriter faciunt: Parœmia item confirmandi gratia non ra-

rò

rò adhibetur. Vſum porrò iſtorum omnium Troporũ, præter Fabium, D. Eraſ. in commentarijs de duplici copia abundè docet.

DE SCHEMATIBVS.

SChema quid ſit ſuprà in fronte definitũ eſt. Schemata ſunt duplicia, Grammatica ſcilicet, & Rhetorica. Grammatica, & ipſa bifariã diducuntur: nam alia Orthographica, alia Syntactica. De quib. ordine dicã.

Orthographica Schemata dicuntur, quòd circa dictionum literas ac ſyllabas verſentur. Hæc in Regno ſolũ Poëtico. Cõmanipulones abſq; ſtipendio (quod Mecænates è logiſterijs ſeſe ſubducẽtes, nuſquam apparent) ſub Peniæ vexillis militare coguntur, ſub imperatore cui nomen Metaplaſmus.

Eſt autem Metaplaſmus, Transformatio quædã literarum vel ſyllabarum in dictionibus, præter loquendi formulã, aut neceſſitatis, aut ornatus gratia in carmine figurata Μεταπλάσσω Græcè, Latinè transformo vertitur. Cuius ſpecies numero quatuordecim à Grammaticis recenſentur, quæ quidem in quinq; claſſes digerũtur. In quarũm prima ſunt Protheſis, Aphæreſis, Syncope, Epẽtheſis, Apocope, Paragoge, ſiue Proparalepſis: quarum Protheſis, Epentheſis, & Paragoge literam vel ſyllabam in dictionis tum initio, tum medio, tum fine addunt: reliquæ tres auferũt. In ſecunda ſunt Syſtole & Dyaſtole, quæ ſyllabarum quãtitatem commutant. In tertia ſunt Ecthlipſis & Synalœpha, quæ vocalẽ inter ſcandendũ extrudunt. In quarta Synæreſis eſt & Diæreſis, quarum hæc ſyllabã in carmine diducit, illa verò contrahit. In quinta denique claſſe regnant Antitheſis & Metatheſis, quæ literarum vel ſyllabarum ſtationem tranſponi iubent.

1. *Protheſis*, Appoſitio, eſt literæ, vel ſyllabæ in frõte

dictionis additio. Literæ: vt Turno gnatóque patriq;. Syllabæ, vt Concitum tetuli gradum.

ἀφαίρεσις. Æneid. 1. 2 *Aphæresis*, est literæ vel syllabæ à fronte dictionis ablatio. Literæ: vt ruit omnia latè, pro eruit. Syllabæ: Virg. Pone metum Cytherea. Idem Æneid. 6. Discite iustitiam moniti & non temnere Diuos.

Mancinellus.

Prothesis apponit caput, id quod Aphæresis aufert.

ἐπένθεσις. Æneid. 1. 3 *Epenthesis*, Interpositio, est cùm litera aut syllaba dictioni interseritur. Litera: vt, Hac casti maneant in religione nepotes. Syllaba: vt Mauortis in antro. Mitis Germanis est Carolus Induperator.

συνκοπὴ. Æneid. 1. 4 *Syncope*, est cùm litera vel syllaba è dictionis medio tollitur. Litera: Virg. Manet alta mente repostum Iudicium Paridis. Idem: Pocula porrigite dextris: Syllaba: Quales tunc epulas ipsum glutisse putamus. Ita commôrit, pro commouerit. Mancinellus: Syncopa de medio tollit, quod Epenthesis infert.

παραγωγὴ. 5 *Paragoge*, Diductio, est literæ, vel syllabæ in fine dictionis additio. Literæ: vt apud Plautum, hostis pro hosti. Syllabæ: vt summa dominarier arce. Prudentius: Ardentique iubet vestirier ostro.

Illud obiter obserues, infinitum passiuum in i, extendi, sed Poetæ carminis gratia er adijcientes eundem corripiunt.

ἀποκοπὴ. Æneid. 1. *Apocope*, est literæ aut syllabæ in calce dictionis abscisio. Literæ, Virg. Troias reliquias Danaûm atque immitis Achilli, pro Achillis, ad vitandum, vt credo, sibilum: subest & alia ratio, de qua in Grammatica Græca. Idem Ecloga. 1. Nec spes libertatis erat, nec cura peculi: potest tamen & Synæresis esse. Syllabæ. Ouid. Adfuit & sertis tempora vinctus Hymen, pro Hymenæus. Mancinellus: Aufert Apocope finem, quem dat Paragoge. Proparalepsis item.

Systole,

Syſtole, Συστολὴ, eſt, cùm longa ſyllaba cõtra artis rationem corripitur, metri neceſſitate cogente. Æneid. 1. Connubio iungam ſtabili propriámque dicabo. Vbi, mi, contra eius naturam corripitur. Idem porrò Æneid. 3. legem ſequutus ſcripſit, Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia ſeruas? Et alibi, Dedimus connubia noſtra.

Diaſtole, Διαστολὴ, eſt extenſio ſyllabæ natura contractæ, Ectaſis etiam dicta. Virg. Æneid. 1. Exercet Diana choros: vbi, Di, contra legẽ producitur. Mancinellus: Syſtola productum breuiare, Diaſtola fertur
Ducere correptam, ſic Ectaſis efficit ipſa.

Synalœpha, eſt cum vocalis ante alteram nulla interueniente conſona in calce dictionis inter modulandum expungitur. Ouid. Συναλοιφὴ.
Ludunt formoſæ, caſta eſt quam nemo rogauit.
Vel eſt, cùm duabus vocalibus concurrentibus, prior quaſi deletur: vt, Atque ea diuerſa penitus, dum parte geruntur, Vide Gammaticam.

Ecthlipſis, Ἐκθλιψις, eſt conſonantis m, cum vocali priore in numerando ſuppreſſio. Virgil. Æneid. 3. Monſtrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum. Idem Æneid. 1. Multũ ille & terris iactatus & alto. Mancinellus:
Ecthlipſis necat m, vocalem aufert Synalœpha.

Synæreſis, Συναίρεσις, eſt quoties ex duabus ſyllabis inter modulandum compactis, fit vna. Hæc etiam Epiſynalœpha dicitur. Virg. Æneid. 6. Fixerit æripedem ceruam, Pro aëripedem. Mancinellus: Syllaba de binis facta extat Epiſynalœpha.
Hæc eadem fertur mihi nempe Synæreſis eſſe. Virgil. Georg. 4. Seu lento fuerint aluaria vimine texta.
Vide Proſodiam Grammaticæ.

Diæreſis, Διαίρεσις, eſt vbi ex diſſecta ſyllaba duæ fiunt. Ouidius: Debuerant fuſos euoluiſſe ſuos.

Cætera in Grammatica. Mancinellus:
Dicitur in binas separare Diæresis vnam.
Æneid. 9. Diues equûm diues pictāi vestis & auri.
Antithesis (aptius ἀντίστοιχον, Antistæchon) est literæ commutatio, hoc est, cùm litera pro litera ponitur. Virg. Æneid. 1. Olli subridens hominum sator atque deorum, pro illi. Mancinellus:
Dicitur Antithesis, si litera ponitur vna,
Ponere cùm debes aliam, sic dicimus olli:
Hæc Antistœchon poterit quoque dicier aptè.
Metathesis, μετάθεσις, est cùm literæ in dictione transponuntur. Versus.
Litera posita trans fertúrque Metathesis esse, Æneid. 10. Nam tibi Thymbre caput Euandrius abstulit ensis: si à recto Thymber: sin à nominatiuo Thymbrus, Metathesis non est. Inspicito Grammaticam in redundantibus recto.

Obseruatio.

Græci Poëtæ in his figuris Latinis multò sunt audaciores, illarum enim vsus apud illos frequentissimus est, & præcipuè in lingua Ionica, qua Homerus scripsit. Sunt & variæ Synalœphes formæ, quæ Atticis & in soluta oratione apprimè familiares sunt, queis de omnibus præter cæteros, consulendi sunt: Constantinus Lascaris Bizantinus, Theodorus Gaza, lib. Grammaticæ introductionis 4. in fronte, Hadrianus Amerotius Suessionensis in calce compendij Grammaticæ suæ, & Tripho Grammaticus, quem quatenus ad hoc negotium attinet, D. Glarianus (poëta haud incelebris, Græcæ & Latinæ linguæ apprimè doctus, veterum historiarum, vt ita dicam, helluo, καὶ μαθήσεων ἐμπειρότατος) Grammaticæ Vrbani Minoritæ per Typographum annecti curauit.

SCHE-

SCHEMATA GRAMMA-tica Syntaxeos.

SChemata *Grammatica* ſyntactica ſunt, quæ nouatæ ac figuratæ conſtructioni deſeruiunt. Eſt autē figurata cōſtructio, cui aliquid deeſt, vel redundat, vel loco ſuo abeſt, vel immutatur: non tamen ſine ſummorum in Romana lingua virorum exemplo. Hinc facilè colligitur huius Syntaxeos Schemata vel defectū indicare, vt Eclipſis, Apoſiopeſis, Zeugma, Syllepſis, Prolepſis, & Anapodoton: vel redundantiam præ ſe ferre, vt Pleonaſmus, & ſub eo Pareſcon, Petiſſologia, Macrologia & Epanalepſis: vel ordinem interruptum oſtendere, vt Hyperbaton, & quæ ſub eo militant Anaſtrophe, Hyſterologia, Tmeſis, Synchyſis, & Parentheſis: vel denique immutationem quandam arguere. vt Enallage caſus (quæ & Antiptoſis) generis, itē numerorum, modorum ac temporum commutatio. Hæc omnia, quia in Grammatica noſtra innouata Syntaxi, ſatis, vt arbittor, tractata ſunt, hîc breuibus abſoluere placuit. Adijciūtur præter hæc & plura alia, quæ partim inter tropos, partim inter figuras, connumerari queant, ſunt præterea inter hæc, quæ ab oratoribus inter Rhetorica Schemata vſurpantur.

Figurata conſtructio.

Eclipſis, ἔκλειψις, id eſt, dictionis ſiue oratiunculæ ad legitimam conſtructionem neceſſariæ in ſenſu defectus. In hac dictio vel clauſula aut conſuetudine authorum, id eſt, eruditorum conſenſu, ſubaudiri ſolet, aut ex cæteris verbis in orationis clauſula expreſſis, certa eſt.

Mancinellus:

Dicitur vnius verbi defectus Eclipſis.

vt, Ita ferunt, aiunt, dicunt, ſcilicet homines. Homo illiteratus quidem, quem tamen multis non poſtponas, pro talis vel is, cui vel quem, authore Laurentio. Memini videre, ſcilicet me. Sed de his hactenus, ſcilicet dictum eſt. Quid multa? & ne multa, ſcilicet dicam. Tu

ſoluendo non es, ſcilicet ſufficiens. Qui oneri ferundo eſſent, ſcilicet potentes: vel ſimile aliquid, quod ſenſui quadret. Pridie Calendas, ſcilicet ante. Terent. Magis id adeò, mihi vt incommodet. Pro ob, ſiue propter id. Virg. Proijce tela manu, pro è vel à manu. Horat. ad vnguē factus homo, ſcilicet vſq;. Virg. Æneid. 9. Ferte citi pedem, date vela, impellite remos, ſcilicet, & ite. Plin. Hominèmne Romanum tam Græcè loqui? Scilicet verumne eſt vel verène eſt? aut ſimile quippiam. Hanc couiunctionem Eclipſin, Aſyndeton ſiue Dialyton vocant.

Apoſiopeſis, ἀποσιώπησις, eſt cùm ex affectu aut alicuius interuentu, aut etiam tranſitus ad aliud gratia, orationis pars aliqua præciditur. Cicero Reticentiā & præciſionem vocat. Celſus Obticentiam, nonnulli interruptionem. Ex affectu quidem, vel iræ. Virg. Æneid. 1. Quos ego, ſed motos præſtat componere fluctus, ſcilicet, Quos tam audaces puniam. Vel pudoris. Idem Eclog. 3. Nouimus & qui te tranſuerſa tuentibus hircis. Vel timoris, ſiue religionis: Cicero pro Milone: De noſtro enim omniū, non audeo totum dicere. Vel cùm per ſeipſum quis tacet, ac ad aliud trāſit. Terent. Adel. Scen. 2. Act. 1. Ecce autē de integro, niſi quicquid eſt, volo ſcire, ſcilicet, niſi quia, & eſt ſenſus, Niſi quia non temerè credo & volo ſcire quicquid eſt. Virg. Æneid. 2. Nec requieuit enim, donec Calchante miniſtro. Sed quid ego, hæc autem? ſcilicet, Vlyſſes deſtinat me aræ. Vel tacet, nec vltra loquitur. Ter. Adelph. eadem Scena eiuſdem Actus: Iam ſi verbum vllum poſthac. Vel alterius interuentu perſonæ obmuteſcit. Idem Phor. Scena 8. Actus 5. Demiphonem, ſi eſt domi, viſam, vt quod Demipho. Nos ad te ibamus Phormio.

Zeugma, ζεῦγμα, eſt quando in ſimilibus clauſulis commune aliquid in vna poſitum, in alijs non mutatum deſideratur. Mancinellus:

Cùm

Cùm plures ſenſus verbo concludimus vno,
Fit Zeugma, à nobis adiunctio dicitur eſſe:
Vt, non locus virum, ſed vir locum honeſtat. Vicit pudorē libido, timorem audacia, rationem amentia. Aut ætate forma defloreſcit, aut morbo. Tanti nominis erat, quanti quiſquam. Tantum habet agri, quantum ciuis quiſquam. Facit aptè, qualiter ſemper. Studet impensè, quantoperè nullus. Vel quod certiò ſcis, vel nihil eſt loquendum. Porrò Zeugma tripliciter variatur. Primò, ab eo quod detrahitur, & hoc fit tribus modis. Secundò, à loco vnde trahitur, vnde triplicē nomenclaturam ſumit. Nam aut Prozeugma dicitur; cùm videlicet commune illud in fronte clauſularum ponitur: aut Meſozeugma, vbi commune medium clauſularum locum occupat: aut Hypozeugma appellatur, quòd commune illud poſtremæ clauſulæ in calce annectitur. Tertio, variatur à particulis, quæ clauſulas committunt, quæ tribus orationis partib. Nomine ſcilicet, Aduerbio, & Coniunctione continentur. Conſule Grammaticam.

Syllepſis, Σύλληψις eſt, cùm in diſſimilibus clauſulis commune aliquid, quod in vna ponitur, mutatum aliquatenus in alia deſideratur. Mancinellus:

Syllepſis fiue & conceptio tripliciter fit:
Et genere & numero, & perſona, indignius autem
Hìc deducendum eſt ad dignius, optime Lector.

Fit autem hæc per partes orationis, ac earundem accidentia. Per partes quidem, modò cùm earum ſignificatio eſt varianda, modò aliter. Per accidentia verò, vbi quod ſubauditur, genere, perſona, numero, caſu, modo, & tempore, ſi adhibeatur, eſt mutandum. Exempla Syllepſeos generum. Singulariter. Terent. Andr. Scen. 1. Act. 2. Vtinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit. Nulla virgo eſt dicenda, vel mente corrupta vel corpore. Pluraliter. Terent. And. Act. 6. Scena. 3.

Domus,

Domus, vxor liberi inuenti, inuito patre. Virg. Cæsósque reportant, Almonem puerum, fœdatíque ora Galesi. Ouid. Ilia cum Lauso de Numitore sati. Exempla Syllepsis personarum; Singulariter, Cicer. Et penè ille timore, ego risu corrui. Idem: Ego illū de suo regno, ille me de nostra Rep. percontatus est. Pluraliter, Terent. Adel. Hæc si neque ego, neq; tu fecimus, non fuit egestas facere nos. Virg. Spolia ampla refertis, Tuque puerq; tuus. Cicero: Si tu & Tullia lux nostra valetis, ego & suauissimus Cicero valemus. Ego cum vxore parùm bellè viuimus. Tu cum Andromache tua strenuè certatis. Exempla Syllepsis numerorum. Singular. Vir. Æneid. 1. Hìc illius arma, hìc currus fuit. Idē: Socijs & rege recepto. Pluraliter, Discipuli & præceptor cessant. Virg. Sunt nobis mitia poma, Castaneę molles, & pressi copia lactis. Exempla de Syllepsi modorum. Et studes, & hortor ne desistas, scilicet studere. Nec tu faceres, nec ego te permitterem, scilicet facere. Ter. Andr. Act. 3. Scen. 2. Itáne tandē idoneus tibi videor, quem tam apertè fallere incipias dolis? Saltem accuratè, vt metui videar, scilicet, fallere inciperes. De Syllepsi temporum: cum te ante virum ostendisti, tum hìc vel maximè, scilicet, ostendis. Longè nunc doctior est quàm olim, scilicet fuit. De Syllepsi per partes: Iustinus lib. 11. Prouolutæ deinde genibus Alexandri nō mortem, sed vt Darij corpus sepeliant, dilationē mortis deprecantur. Ibi deprecor in priore clausula pro precando auersor, in posteriore pro valdè precor ponitur. Idem lib. 3. in fronte: Ita egregius adolescens & cædē patris & necem fratris, & se ab insidijs Artabani vindicauit. Hìc vindico, priori loco, pro vlciscor: post, pro libero accipitur. Virg. Æneid. 2. Sacra manu victósque deos, parumq; nepotem Ipse trahit. Ibi & voce & significatione, diuersum est subaudiendum, scilicet deos & sacra gestabat, nepotem trahebat.

Ad fratrē in Som. Scī.

Pro-

Prolepsis, πρόλη ψις, est cùm generale quoddam præcedit, quod inde in partes diducitur. Virg. Conuenimus ambo, Tu calamos inflare leues, ego dicere versus. Præsumptio Latinè dicitur. Aquilæ volant, hæc ab oriente, illa ab occidente. Milites Cæsariani cepêre Turcas, alius intregos, alius saucios. Virgil.

Interea reges, ingente mole Latinus
Quadrijugo vehitur curru, bigis it Turnus in albis,
Hinc pater Æneas Romanæ stirpis origo,
Et iuxtà Ascanius magnæ spes altera Romæ,
Procedunt castris. Prolepseos implicitæ, quam vocant exempla. Sal. Cœpere se quisque magis extollere Ter. Ad. Act. 4. Scen. 4. Aperite aliquis actutũ, ostiũ scilicet, aliquis aperiat. Idem Ad. 1. Act. Scen. 2. Curemus æquam vterque partem, scilicet, tu alterum, ego verò alterum curabo.

Pleonasmus, πλεονασμὸς, est cùm supernacuis verbis orationis contextus, vel affirmationis, vel Epitaseos gratia oneratur. Affirmando, Æneid. 4. Vocémque his auribus hausi: per Epitasin, id est, vehementiam siue exaggerationem. Terent. Sed vbinam gentium est? Pleonasmi exempla sunt, Cicero: Accipies igitur hoc parum munusculum. Idem, Minutis interrogatiunculis, quasi punctis, id quod proposuit, effecit. Terent. Interea loci cognoui. Idem, ego hominem callidiorem vidi neminem. Terent. Phor. Act. 2. Scen. 1. Seruum hominem causam orare leges not sinunt. Potest & seruum hoc loco adiectiuum esse. Tetent. Phor. Act. 1. Scen. 2. Quid? senem quoad expectatis vestrum? Vbi, Quid, redundare videtur. Cicero, Quid? Orationis quot sunt partes? Solet hoc fieri, teste Donato, pro more quotidiano, cum transitus fit à mentione alterius rei in alteram. Item tu mihi semper dormis, ibi mihi πλεονάζει. Ille mihi assiduè sedet. Salust. Sed vrbana plebs, ea verò præceps erat multis de causis. Ea redundat.

Salust.

Saluſt. Tanta vis auaritiæ in animos eorum veluti tabes inuaſerat: hîc, in, abundat. Idem. Nam Brutus ab Roma aberat: ab, redundat. Virgil. Et retrò ſublapſa referri. Terent. Nónne oportuit præſcîſſe me ante? Ibi antè πλεονάζει. Idem: Multa ſimul concurrunt, quì conſecturam nunc facio. Idem Phor. Act. 2. Sce. 3. negat, neque eius patrem ſcire, quis fuerit. Ibi neque redundat.

Retro abundans

Periſſologia, περισσολογία, cùm clauſula orationi ſine pondere rerum adijcitur. Liuius lib. ab vrb. cond. 8. Legati non impetrata pace, retrò domum, vnde venerant, abierunt. Superflua locutio.

Macrologia, μακρολογία, ſuperiori admodum confinis, eſt cùm orationi clauſula redundans annectitur: vt Viuat Carolus Auguſtus, & non moriatur, &c.

Parelcon, παρέλκον, eſt quum dictio per ſyllabicum adiectum explendi modo ornandiue gratia in fine extēditur, vt ſunt hæ ferè Coniunctiones, ſiue potius Syllabicæ adiectiones. Num, vt etiamnum, Numnā, Ter. An. Numnam perimus? & Dum. Idem in eadem: Soſia, adeſdum, paucis te volo. Et, Ehodum bone vir ad me. Virg. Nam neque Parnaſſi nobis iuga, nam neq; Pindi. Vbi nam παρέλκει, id eſt, abundat.

Epanalepſis, Επαναλῆψις, eſt quando poſt aliqua multa, vel claritatis vel alia quapiam cauſa orationi interpoſita, id quod in principio eſt collocatum, repetitur. ἐπανάληψις, Latinè Reſumptio, ſuperiorum repetitio. Fit autem Epanalepſis vel ijſdem verbis, vel diuerſis ab his, quæ præpoſita ſunt, aliâs poteſtate paribus, aliâs magis generalibus. Cicero ad Brutū. Caue enim exiſtimes Brute (quanquam non eſt neceſſe ea mè ad te, quæ tibi nota ſunt, ſcribere) caue putes probitate, conſtantia, cura, ſtudio Reip. quicquam illi eſſe ſimile. Idem lib. Tuſc. 1. Confirmato illo, de quo, ſi mortales animi ſunt, dubitare non poſſumus, quin tantus interi-

interitus in morte sit, vt ne minima quidem suspicio sensus relinquatur: hoc igitur probè stabilito & fixo, illud excutiendum est, vt sciatur quid sit carere. Idem pro M. Marcello: Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem, non modò extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem: hæc qui faciat, non ego summis viris comparo, sed similimum Deo iudico. In hoc exemplo Cicero figuram mutauit, vt appositiùs clauderet. Adhibentur aliquando notæ quædam, quales sunt, igitur, inquam, & similes.

Hyperbaton, ὑπέρβατον, Transgressio, est cùm dictionum clausularúmue legitimus ordo immutatur. Nec aliud, teste Fabio, potest oratione facere numerosam, quàm opportuna ordinis mutatio. Mosellanus ita definit, Hyperbaton est transgressio quædam verborum, ordinem communem perturbans. Mancinel.

Vocum turbatus formabit Hyperbaton ordo.

Cic. Animaduerti, iudices, omnem accusatoris orationem in duas diuisam esse partes. Paululū da mihi operæ. Cic. Sed amor voluntatisq; coniunctio plus habet suauitatis. Longum est Hyperbaton apud Virg. in Tityro. Et Epistola ad Rom. pluribus scatet Hyperbatis.

Anastrophe, ἀναστροφὴ, est dictionum præposterus ordo, Latinè inuersio, siue reuersio dicitur. Manci.

Dictio si sequitur cùm sit præcedere digna:

Transtra per & remos hîc Anastropha dicitur esse.

Vir. Italiam contra. Et his accensa super: & Maria omnia circum. Item, Spemque metúmq; inter dubij. Horat. Quem penes arbitrium est. Idem lib. 1. Sat. 3. Nam vitijs nemo sine nascitur. Persius Sat. 6. Messe tenus propria viue. Queis sine. Quicum, &c. Cicer. Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia. Idem: Cuius in libris veteres Comici lepôrem habitasse dixerunt. Æne. 5.

Cæsar:

Cæsar: Diu cum esset pugnatum Terent. Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit. Plaut. Vix apud me sum, vigilans qui propè dormio.

Hysterologia. ὑστερολογία, est cùm præpositio non casui seruit, sed verbo, quasi cum ea compositio iungitur, Græcis frequentissima. Virg. Tyriam qui aduenerit vrbem. Idem: Atque rotis summas leuibus perlabitur vndas.

Hysteron proteron, ὑστερον πρότερον, Prępostera ratio, est cùm id quod secundo loco sit, priorem in orationis ordine possidet, vel cùm quid ordine conuerso narratur.

Mancinellus.

Hysteron & Proteron nutrit peperit vocitatur,
Hæc fit, cùm rectam seriem sententia mutat.

Differt ab Hystorologia, quod in hac dictionum, in illa verò sensuum est Metathesis. Virg. Æneid. 1.

Et torrere parent flammis & frangere saxo. Idem.

Postquam altos fluctus tetigit, & ad æquora venit.

Liuius libro ab vrbe condita primo: Quod bonum, faustum, fœlixque sit, Quirites, Regem create. Cicero lib. 1. Epist. 1. Ego omni officio, ac potius pietate erga te, cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nũquã satisfacio. Hæc loquendi figura Græcis est vsitatissima. Virg. Eclog. 9. Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos. Sic cythiso pastæ distentent vbera vaccæ: Incipe, si quid habes, &c. Horatius lib. 1. Ode. 3. Sic te Diua potens Cypri Sic fratres Helenæ, lucida sydera, Ventorũque regat pater, obstrictis alijs præter Iapiga, Nauis, quæ tibi creditum Debes Virgilium, finibus Atticis Reddas incolumem precor. In his duobus exemplis posterioribus, comprecatio siue votum, precationem præcedit.

Tmesis, τμῆσις, *Diacope,* διακοπὴ, est vnius dictionis compositæ diuisio, vna dictione pluribúsue interiectis, Latinè Sectio, siue intercisio. Manci.

Dat Tmesim partes in binas dictio secta.

Fab.

Iab. Nam rogationibus plebiſue ſcitis ſancta ſunt iſta præcepta. Ter. And. Sce. 5. Act. 1. Quæ meo cunque animo libitum eſt facere. Idem Eunu. Thais maximo orabat opere, vt cras redires. Idem in eadem. Omnia prius experiri quàm armis ſapientem decet. Plaut. Sed ne ego ſtultus, qui rem curo publicam.

Parentheſis, παρένθεσις, *Dialyſis* διάλυσις, eſt ordinis diſſolutio per interpoſitam ſententiam: Vel eſt, dum continuationi ſermonis medius ſenſus aliquis interuenit: Latinè interpoſitio, Intercluſio, ſiue, diſſolutio.

Manci. Interpoſitio Romane Parentheſis extat. Virg. Æneas (neque enim patriã conſiſtere mentem Paſſus amor) rapidũ ad naues præmittit Achatem. Idem Æneid. 1. Iupiter hoſpitibus (nam te dare iura loquũtur) Hunc lætum Tyrijſque diem Troiaque profectis.

Synchyſis, Σύγχυσις, eſt quoties ordo omni ex parte confunditur: Latinè Confuſio: Donatus Hyperbaton obſcurum, & ex omni parte confuſum interpretatur.

Mancinellus.

Synchyſis eſt vocum aut ſenſus confuſio longa. Æn. 1. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes Littore Trinacrio, dederatque abeuntibus, Heros Diuidit. Hunc habet ordinem, Heros Æneas diuidit deinde vina, quæ bonus Aceſtes (Siciliæ rex) onerarat cadis, & dederat abeuntibus Troianis littore Trinacrio, id eſt, Siculo. Idem in eodem, Tres Notus abreptas in ſaxa latentia torquet, Saxa vocant Itali medijs quæ in fluctibus aras. Ordinatur ſic: Notus torquet abreptas (ſcilicet naues) in ſaxa, quæ ſaxa latentia in medijs fluctibus Itali aras vocant.

Hypallage, ὑπαλλαγή, eſt quoties oratio conuerſo rerũ ordine profertur: Latinè Submutatio ſiue Subalternatio. Virg. Æneid. 6. Ibant obſcuri ſola ſub nocte, pro ſoli ſub obſcura nocte. Idem Æneid. 2. Tergo ſceleratam intorſerit haſtam, pro ipſe ſceleratus. Idem:

Dare

Dare classibus austros, pro dare classes austris. Item in 10. Stygij ad flumina fratris, pro Stygia ad flumina. *Hang the naile on the bridle.*

Antiptósis, est cùm casus pro casu ponitur. Dicitur & Enallage, id est, immutatio casus, quam sanè variationem multis modis apud illustres authores legimus. Virg. Proijce tela manu sanguis meus, pro mi. Persius Sat. 1. Vos ô patritius sanguis, pro patritie. Idem: Censorémue tuum vel quod trabeate salutas, pro trabeatus metri causa. Hor. Macte virtute esto, pro mactus, teste Prisciano libro. 17. in calce. Cicer. Art. In oppido Antiochiæ, pro Antiochia. Virg. Ænei. 1. & fontem superare Timaui, pro Timauum. Idem. Et celsam Butroti ascendimus vrbem, pro Butrotū celsam vrbem. Idem: Ceruix cui lactea crines Accepit, pro cuius. Terent. Andr. Mulier quædam commigrauit huic viciniæ, pro ad, siue in hanc viciniam. Iuue. Saty. Porrectura viro miscet sitiente rubetam. Ablatiuus pro datiuo. Horatius lib. 1. Saty. 5. Occurrunt animæ quales neque candidiores Terra tulit, pro qualibus. Ter. Ea primùm ab ea animaduertendá iniuria est, pro iniuria eius.

De Enallage generum, numerorum, personarum, modorum, ac temporum, in Linacro, & Grammatica, & infra in Alleotheta, fusiùs dicemus. Nos reliqua id genus Schemata prosequemur.

Hendiadis, est cùm mobilé in fixum vertitur, Virg. Chalybem frænosq; momordit, pro chalybea fræna. Idem. Virg. Georg. Nec mihi displiceat maculis insignis & albo. Idem. Æneid. 1. Molemq; & montes insuper altos, hoc est, molem altorum montium. Idem Georg. 2. Pateris libamus & auro, id est, aureis pateris. Idem, Per famam ac populum, id est, famosum populum. Idem, In partem & prædam, id est, partem prædæ. Hendiadis composita dictio est, ab ἓν vnum, διὰ per, & δύο duo, cùm videlicet vnum per duo explicatur. Vnde

&

& in hunc modū fortaſſe rectius definiretur. Hēdiadis eſt, cùm res vna cōiunctione interuenientē in duo, carminis gratia diducitur, ſiue alterum è vocibus rem illā ſignificātibus adiectiuū, ſiue vtrūq; ſubſtantiuū fuerit.

Tapinôſis, ταπείνωσις, eſt cùm rei dignitas verbi humilitate deprimitur. Mancinellus.

Eſto Tapinôſis, fertur ſi de mare gurges.

Virg. Æneid. 1. Apparent rari nantes in gurgite vaſto, gurgite promari. Idem, Multa malus ſimulans, pro ſceleratus ſiue ſceleſtus. Idem, Dulichias vexiſſe rates, & gurgite in alto. Horat. Pelidæ ſtomachum, pro iracundia. M. Cato, Locū editum aſperumque verrucam appellat. Teſte Gellio lib. 3. cap. 7.

Cacemphaton, κακέμφατον, eſt illepida ac inconcinna vocum compoſitio. Schema vitioſum, nec imitandum, niſi metri neceſſitas cogat. Fieri conſueuit, quādo præpoſitionē *cū* litera [n] ſuccedit. Virg. Æn. 1. Corpora fundat humi, & numerū cum nauibus æquet. Vel, quādo ſequens dictiō ſyllabas prēcedenti ſimiles habet. Cice. O Fortunatam natam me conſule Romam! Virg. Æn. 3. Treis adeò incertos cæca caligine ſoles Erramus pelago. Huc referri queant compoſitionis vitia, quæ Martianus Capella, libro de ſeptem artibus liberalibus 5. cap de elocutione conſcripſit: Paromœon, *παρόμοιον* vocant, id eſt, aſſimile: & fit cùm multæ voces ab eadem litera incipientes, ex ordine collocantur: vt Machina multa minax minatur maxima muris. Caſus Caſſandra canebat. Mammam ipſam amo, quaſi meam animam, Sol & Luna luce lucēt Iunio. Iuno Iouis iure iraſcitur. Soſia in ſolario ſpleas farciebat ſuas. O Tite, tute Tati tibi tanta Tyranne tuliſti, &c. Hæc vitioſa dictionum compoſitio Cacoſyntheton, *κακοσύνθετον* etiam appellatur. Mancinellus.

Diomed. *κακόφατον*.

Ennius.

Cacoſynthe-ton.

Compoſitura mala eſt vocum Cacoſyntheton illa. Virg. Ænei. 9. Verſaq; iuuencum terga fatigamus haſta:

ſta · vbi Ser. κατασυνδετον & ἀσυνδετον eſſe ait.

Aſyndeton ſiue *Dialyton*, ἀσυνδετον, καὶ διαλυτον, Eclipſeos forma, eſt cum duæ plurèſue tum dictiones tum orationum clauſulæ, coniunctionum nexibus carent, quorum loco commata interſeruntur. Mancinellus:

Cùm ſine iunctura voces variæ locitantur,
Dialyton certè vel Aſyndeton efficiemus.

Aſyndeton, Latinè Inconiunctum, Dialyton, diſſolutum. Vt veni, vidi, vici: quibus verbis Cæſar debellato Pharnace rege Pontico, ad ſenatum ſcribens victoriæ celeritatem ſignificauit: &, vt Suetonius in vita Iulij ſcribit, Pontico triumpho inter cætera pompæ fercula horum verborum prætulit titulum, ſignificantem belli celiter confecti notam. Æneſd. 9. Ferte citi ferrum, date tela, ſcandite muros. Tullius in Catilinam: Abijt, exceſſit, euaſit, erupit. Æneid. 4. Ferte citi flammas, date tela, impellite remos. Hac figura præcipuè vtimur, vbi celeritatem rei gerendæ ſignificabimus. Oratoribus Articulus appellatur, de quo ſuo loco, & Membrum.

Polyſyndeton, πολυσυνδετον. i. variè ac multipliciter coniunctum, eſt cùm oratio multis coniunctionibus vel eiſdem vel diuerſis abundat. Vel eſt multis nexa coniunctionibus oratio. Virg. Georg. 3. Tectúmque larémque Armáq; Amyclæúmque canem Creſſámq; pharetram. Idem Æneid. 2. Demiſſum lapſi per funem Athamáſque, Theáſque, Pelidéſque Neoptolemus, primúſque Machaon. Idem. Multa quoque & bello. Figura eſt Poëticæ magis quàm oratoriæ familiaris.

Mancinellus.

Diuerſas voces coniunctio plurima ſi fert,
Nempe figura datur Polyſyndeton eſſe Pelaſgum,
Detur in exemplum matérque patérque nepóſque.

Scheſis Onomaton, ἑξις τῶν ὀνομάτων, id eſt, nominum habitudo, eſt cùm ſingulis nominibus ſingula Epithe-

ta

ta coniuncta sunt. Virg. Marsa Manus, Peligna cohors, festina virum vis. Manci.

Nominibus cunctis si fingis Epitheton vnquam,
Tum Schesis onomáton dixerunt esse figuram.

Aliter Schesis onomáton est, cùm in contextu sententiarum plures Antonomasiæ ponuntur: vt, Armipotens Tritonia virgo: figura non infrequens apud Græcos poëtas.

Hirmos, εἱρμὸς, est cùm vniformis continuatur orationis series, vnius casus tenorem ad clausulam vsq; custodiens. Virg. Æneid. 6. Principiò, cœlum, ac terras, tamposq; liquentes, Lucentémque globum lunæ, Titaniaque astra Spiritus intus alit. Idem Æneid. 1

Est in secessu longo locus, insula portum
Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inque sinus scindit sese vnda reductos.
Hinc atque hinc vastæ rupes, geminique minantur
In cœlum scopuli: quorum sub vertice latè
Æquora tuta silent, tum siluis scena coruscis
Desuper, horrentáq; atrum nemus imminet vmbra:
Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum,
Intus aquæ dulces, viuóque sedilia saxo,
Nympharum domus: hic fessas non vincula naues
Vlla tenent, &c. Et in prosa natalis Domini cantanda legitur, Natus ante sæcula Dei filius, inuisibilis, interminus: per quē fit machina cœli ac terræ, & in his degentium: per quem dies & horæ labant, & se iterum reciprocant: quem Angeli in arce poli voce consona semper canunt: hic corpus assumpserat fragile, sine labe originalis criminis, de carne Mariæ virginis, &c. Est Hyperbati species. Porrò εἱρμὸς. Latinè series dicitur, ἀπὸ τοῦ εἴρω, quod cum denso spiritu, necto, significat: cum tenui verò εἶρω, dico. Manci. Longa quidem series constructus Hermos habetur. Item hirmos scribitur quasi syrmos, tractus, ἀπὸ τοῦ σύρω, traho.

Epitheton, ἐπίθετον, Appositum Attributum, est dictio proprio nomini aut ornandi, aut vituperandi, aut iudicãdi, aut deniq; Emphaseos gratia appositã: vt, Dia Camilla, Scelerúmq; inuctor Vlysses. Lariſſæus Achilles, Turpis egestas, Effrænata libido. Manci. Appositũ proprio mihi fertur Epitheton esse: vt alma Ceres, venusta Venus, cœlúmq; profundũ. Eo Poëtę & frequentiùs & liberiùs vtuntur; apud Oratorem, nisi cùm aliquid efficitur, redundat. Tum autem efficitur, si sine illo quod dicitur minus est, qualia sunt: O scelus abominandum! O deformem libidinem! Sumuntur autem Epitheta tribus modis, ab animo, vt Carolus magnanimus Imperator: Contemptor Diuũm Turca: tum à corpore, vt Pulcher Iũlus: postremò extrinsecus, & id quidem trifariam: aut enim à loco, vt, Vlysses Ithacus: aut ab actu siue officio, vt, Æneia nutrix Caieta: aut ab euentu, vt, Insula diues opum Tenedos. Æneid. 2. Differt ab Antonomasia, quod hæc nominis vicem sustinet, illud proprio nomine haud vacat vnquam.

Epitheta tribus modis sumuntur.

Æneid. 7. in fronte.

Periphrasis, περίφρασις, loquendi Circulus, Circuitio, Circumlocutio, est quum pluribus verbis, id quod vno aut certè paucioribus dici potest, explicatur, Manci.

Schema amplificationis.

Circuitus Romane Periphrasis esto loquendi.

Periphrasis fit tribus rationibus.

Fit autem vel necessitatis causa, cùm videlicet aut turpia, sordida, dictúque deformia operimus. Vt ad requisita naturæ dixit Salust. Voluptatum seminarium: & libidinis officina, apud D. Cyprianum de ratione Circumcisionis: Aut cùm rei nomen non est inditum, siue ignoratur. Matth. 18. μύλος ὀνικὸς, mola asinaria, pro saxo molari, quod in molis substernitur. Item vicini nostri puella haud inuenusta nupturit, cùm nomen eius tibi non sit cognitum: vel vsurpatur decoris siue ornatus gratia, qui est apud poëtas frequentissimus, apud quos anni, mensis, diei, noctis, Veris, Æstatis, Autumni, Hyemis, meridici, maturni ac vespertini temporis,

temporis, aliarumque rerum complurium periphrases inueniuntur innumeræ. Apud Oratores etiam schema non rarum, semper tamen astrictius. In summa, quicquid significari breuiùs potest, & cum ornatu latius ostenditur, Periphrasis est: modus tamen in hac, vti & in cæteris adhibeatur.

Differt ab Antonomasia, quòd in hac simplex vox simplici commutatur: in illa verò vox vna pluribus circumscribitur. Hæc quatuor præcipuè modis constat: Primò, cùm patria, secta, aut facinus proprij nominis loco ponitur: vt Mantuanus siue Andinus vates pro Virg. Venusinus poëta pro Horatio. Sulmonensis vates pro Ouidio. Peripateticæ scholæ princeps pro Aristotele. Stoicæ familiæ pater pro Zenone. Voluptatis assertor pro Epicuro: Euangelicæ legis lator pro Christo: Cœlestis orator pro Paulo: Euersor Carthaginis ac Numantiæ pro Scipione: Augyæ stabuli repurgator, siue monstrorum domitor pro Hercule: Troiani belli scriptor pro Homero. Secundo fit Etymologia, cùm videlicet nominis rationem explicamus. Vt, alienæ hæreditatis captator, pro Hæredipeta: Homo cibo ventríque deditus, pro parasito: Vir sapientiæ studiosus, pro philosopho: Literarũ doctor, pro Grammatico: Plurium locorum possessor, pro locuplete: Veri Dei cultor, pro Christiano. Tertiò, constabit Notatione, cùm notis, ac signis quibusdam accidentium rem quãpiam depingimus: Vt, bilis efferuescit, pallet vultus, ardent oculi, tremor membra occupat pro irato. Caput vno scalpit digito, pro molli ac parum viro. Cubito se emungit, pro salsamentario. Quartò fieri solita est finitione. Vt, Bene dicendi ars, pro Rhetorica: Ciuitatis ærarij compilator, pro peculatore: Legum ac ciuium libertatis oppressor, pro tyranno, &c.

Periphrasis quatuor modis constat.

1

2

3

4

Liptote, est cùm minus dicitur & plus intelligitur. *Auxesis.*
Virg. Quid prodest quòd me ipse animo non spernis

Amynta? id est, libentissimè amas. Mancinellus;

Si dicas minus & plus signes, Liptote habetur:
Munera nec sperno dulcis amice tua.

Id est, lubès accipio.

Virg. Georg. 1. Nec vlla interea est inaratæ gratia terræ. Idem. Georg. 3. Nec mihi displiceat maculis insignis & albo.i, valdè placeat. Fit plerunque cùm nos nostráque arrogantiæ vitandæ ac modestiæ gratia attenuâmus, vt, Non sumus adeò imperiti rerum, vt quid in hac causa faciendum sit, nécne ignoremus, &c. Fit communiter, cùm duæ negationes sententiam faciunt affirmatiuam.

Id est, multa gratia.

Epimone, ἐπιμονή, est cùm versus idem, ac sententia, sæpius carmini aut orationi interseritur. Manci.

Sæpè relata quidem sententia Epimone habetur;
Intercalares versus illud manifestant:
Incipe Mænalios mecum mea tibia versus. Virg.

Non infrequens Schema in Psalmis Dauidicis, ardentem cordis affectum præ se ferens.

Aliterposita. Permutatio. Variatio. Enallage num. Scen. 1. Act. 2.

Alleotheta siue *Alleosis*, ἀλλοίωσις, est cùm numerus numero, tempus tempore, genus genere, persona item persona, modus denique modo commutatur. Versus: Commutat numerum, tempus, genus, Alleotheta, Personam atque modum, & quę Alleosis habetur. Aliter, est numeri, temporis, generis, personæ, ac modi permutatio. Numeri. Terent. Eun. Adeòn' homines immutarier ex amore, vt non cognoscas eundem esse? pro eosdem. Salust. Interea seruitia repudiabat, cuius rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant, pro quorum. Pli. In Africa maior pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium. Terent. Eunuch. Eunuchum dixti velle te, quia solæ his vtuntur reginæ. Huc pertinet, cùm nomini collectiuo singulari verbum respondet plurale. Virg. Pars in frusta secant; verubusque trementia figunt: Idem Æneid. 7 Pars leues clypeos & spicula lucida tergunt Aruina pingui, subigùntque

Act. 1. Scen. 2 Æneid. 1. turba ruunt.

in

in cote secures. Idem. Pars stringunt gladios, &c. Est quando ad distributiuum singulare plurale sequitur. Ouid. Vtraq; formosæ (me iudice) sunt venerandæ. Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno. Ibi tamen [omnis] collectiuum verius diceretur. Temporis variatio. Ter. And. Accedo ad pedissequas, quæ sit rogo: sororem esse aiunt Chrysidis: pro accessi, rogaui, dixerunt. Virg. Æneid. 3. Et omnis humo fumat Neptunia Troia, pro fumauit. Idem, Æneid. 4. Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni, pro alebat & carpebatur. Idem Æn. 1. Ni faciat, maria ac terras cœlumque profundum. Quippe ferant rapidi secum, verrántque per auras: pro facerent, ferrent, verrerent, præsens pro imperfecto. Ter. Andr. Scen. 1. Act. 2. Tu si hic sis, aliter sentias, pro esses & sentires. Ter Adel. Act. 1. Scen. 2. Nam si esset vnde id fieret, faceremus: pro fuisset, & fecissemus. Liuius, me quoque iuuat velut in parte fuerim, profuissem. Virg. Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci Audierat, pro ducendam esse. Hannibal apud Liuium: Si tales animos in prælio habebitis, quales hîc ostenditis, Vicimus: pro vincemus: ibi præteritum plus ponderis habet quàm futurum. Cæsar: Nonnulli etiam nunciabant, cùm castra moueri aut signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites, pro iuberet. Generis immutatio, quum neutrum pro masculino aut fœminino ponitur. Ter. Eun. Ego quoque vnà pereo, quod mihi charius est. i. qui mihi charior sum. Virg. de capris, Georg. 3. Hæc quoque non cura nobis leuiore tuenda. Idem Bucol.

1. Mach. 13. Enallage temporis. Act. 1. Scen. 1

Enallage generis. Scen. 1. Act. 5

Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis,
Lenta salix fœto pecori: mihi solus Amyntas.

Hanc generis Enallagen & in verbis vsurpant authores. Virg. Sistunt amnes, terræque dehiscunt, pro sistuntur siuestant. Varro ex Gellio: In priori verbo graues Prosodiæ, quæ fuêre, manent, reliquæ mutant.

Cornel. Celsus de tempest. Pessimæ quę variant maximè, Vir. Æne. 2. Et iam nox humida cœlo Præcipitat.

Ander. Scen. 1. Act. 2. Idē Æn. 3. Ingeminant abruptis nubibus ignes. Idem: Ingeminant austri & dēsissimus imber. Ter. Atque illa si lauerit, nuncia mihi. Idem: Quę res tibi vortat malè, pro mutantur, variantur, præcipitatur, ingeminatur. Nisi Eclipsim potius pronominis (se) dicas, quā interpretationem sequutus est. Seru. 2. Commen. inquiens, Accingunt operi, pro accingunt se operi. Personæ variatio non admodum vsitata est, vt Danai, qui parent Atridis, contra Priamum arma sumite. Ter. Phor. Siquis me quærit, Rufus, præsto est, desine, pro præsto sum; nam de se loquitur, Modorum varietas. Vir. Et si non alium latè iactaret odorem, Laurus erat, pro esset. Idem: Impulerat ferro Argolicas: pro impulisset. Cic. Dices, quid? quasi istuc erat magnum, pro esset. Cic. Sed valebis meáque negotia videbis, méque dijs adiuuantibus ante brumam expectabis; futurū indicandi, pro imperatiuo. Virg. Eclog. 7. contrà imperandi modū pro futuro indicandi posuit. Si fœtura gregem suppleuerit, aureus est, pro eris. Idem. Æne. 3. imperatiuum pro optatiuo posuit: Viuite fœlices, quibus est fortuna peracta Iam sua, pro viuant. Ter. And. Facilè omnes perferre ac pati, cum quibus erat, pro ferebat ac patiebatur. Idem. Eun. Omnes inuidere mihi & mordere clanculum, ego autem flocci pendere; more historico, infinitus pro imperfecto indicandi.

Enallage personæ Scē. 1. Act. 2.

Enallage modi. Georg. 2.

Emphasis, ἔμφασις, est cùm altior subest intellectus ac maior significātia, quàm verba per seipsa declarāt. Hęc plurimum adfert iucunditatis orationi, nonnunquam & dignitatis, acrimoniæq; non parum. Hac Eccleſiastæ interdum vti licebit, vel cum tutum non est rem apertè proloqui, vel cum id prohibet pudor. Manci.

Significatio latens.

Altior est sensus quoties quàm quem tib verba
Declarant, vel quàm dicis plus significatur.

Aut

Aut etiam quo non dicis, scito Emphasin esse. Huius tres sunt formæ. Prima, cùm plus significatur quàm dicitur. Vt apud Homerũ, Demodotus canebat Graios Vlyssem in equo Troiano circumsedisse, quo verbo equi lignei latitudinem ostendit. locus est, ὀδυσσ. θ. τοίδ' ἔδη ἀγακλυτὸν ἀμφ' ὀδυσῆα εἵατ' ἐνὶ τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ, id est, Cæteri iam præclarum circum Vlyssem sedebant in Troianorum absconditi equo, εἵατο. i. sedebant, non ascendebant, vt Fab. legit. lib. 8. cap. 3. Id quod & Guilielmus Philander annotauit. Virg. Æn. 2. Tisandrus Sthenelusque duces & dirus Vlysses Demissum lapsi per funem, &c. quo alitudo equi demonstrata est. Secunda Emphaseos forma est, cum quippiam significatur quod non dicitur: Idque bifariam, aut voce omnino suppressa, id quod pro Ligario Cicero fecit: Quod si, inquit, in tanta tua fortuna lenitas tanta non esset, quam tu per te, inquam, obtinens, intelligo quid loquar. Hîc intelligitur etiam quod non dicitur. Tacuit enim illud, quod nihilominꝰ intelligimus, non deesse homines, qui ad crudelitatem eum impellerẽt. Aut voce omnino abscissa, idque per Aposiopesin, de qua suprà. Tertia denique emphaseos forma, est in verbis vulgò pro tritis ac plerísque pronominibus: vt virum te præstes oportet. Hic est ille Propheta, qui in mundum venturus est. Ille ego qui quondam, &c. Vbi est scelus illud, qui me hodie perdidit? &c. Est porrò Emphasis denique cum ex aliquo dicto latens aliquid eruitur. Vt cùm Dido Virgiliana inter cætera hæc secum corde volutans: Non licuit thalami expertem sine crimine vitam Degere more feræ? de matrimonio conqueri videatur, tamen huc eius erupit affectus, vt sine thalamis vitam hominum non putet, sed ferarum. Simile est illud Myrrhæ Ouidianæ, quæ nutrici amorem partis sic confitetur. O dixit, fœlicem coniuge matrem! Meta. 10. Fab. 9.

Emphaseos tres formæ.

1

Inclusi.

2

Lenitas .i. clementia & facilitas ad ignoscendum.

3

Paradi.

Paradiastole, παραδιαστολὴ, est cum ciuili interpretatione nostris aut aliorum vitijs assentando blandimur, vt præposteri nostra tempestate Sileni solent, qui sese haud secus ac muli mutuum scabunt, vt est in prouerbio. Vt cum pro astuto, sapientem appelles: pro confidente fortem: pro illiberali, diligentem: cum item prodigum dicimus liberalem: temerarium, fortem: auarum, frugalem: fastuosum, magnanimum: adulatorem, comem: assentatorem, amicum. Breuiter cum vitia sub virtutis specie sese ostentant. Nam & ipse Satanas transfiguratur in Angelum lucis. 2. Cor. 11. Manc. Pro stulto sapiens sit Paradiastola dictus.

DE SCHEM. RHETORICIS.

HActenus dictionum simul ac orationum Tropos, Schemata item Grammatica tum Orthographiæ, tum Syntaxeos Laconica breuitate, quoad fieri potuit, perstrinximus: reliquũ est, vt de Rhetorũ Schematis siue figuris dicamus; quæ, vt in fronte etiam admonui, in hoc reperta sunt, vt quotidiani ac protriti sermonis fastidium leuent; vt orationem aut iucundiorem aut grauiorem, aut elegantiorem efficiant; vt vim rebus adijciant, & gratiam præstent, & nos denique à vulgari tum scribendi tum dicendi genere muniant. Atque miram Rhetorum in his colligendis industriam est cernere, vt Philippus testatur, quitam varias humanæ loquutionis formulas, adeóque & pronuntiationis (vt in Ironia, Epiphonemate, interrogatione, &c.) ac ipsius oris nostri, oculorum, & vultus discrimina haud oscitãter obseruârunt, ac ita tandem in artem redegerunt, nõ aliter, ac qui auscultatione sonorum, Musicam certis prmùm legibus astrinxerunt. Porrò quę Græci σχήματα, Latini figuras appellãt. Figura autem apud hos duobus modis dicitur, auctore Fabio: Vno quidem la-

Lib. 9. cap. 8.

tius,

tius, pro qualicunq; sententiæ forma: & hoc modo omnis sermo figuram habet, nihilque non figuratum est. Altero verò modo astrictiùs, pro eo quod sit a simplici ac in promptu posito tum scribendi tũ dicendi modo, vel poëticè vel oratoriè commutatũ. Hinc dicemus alium esse orationẽ ἀσχημάτιστον, hoc est, quæ figuris careat: aliũ διεσχηματισμένον, id est, figuris ornatam. Iam viri, qui in arte dicendi primas tenent, Schemata illa Rhetorica in duas partes diuidunt. Alteram quidem verborum vel Dictionis, vel Orationis, Græcè λέξεως. Alteram Sententiarum, Græce διανοίας nominantes. Chirius Fortunatianus, consultus libro Rhet 3. tria figurarũ genera facit λέξεως, λόγου, καὶ διανοίας. At quia Melanchthonis, viri diserctissimi partitio parùm aut ferè nihil ab illis dissidet, eius diuisionem, & quidem docendi gratia imitari placuit. Is hæc Rhetorum Schemata in treis ordines digerit. In quorum primo ea colligit, quibus cum dictionibus, in oratione tamen positis, negotium est; secundo ea copulat, quæ sententijs exornandis magis quàm dictionibus quadrant: In tertio ea συναθροίζει quæ non modò figurandæ, sed etiam tum verbis tum sententijs amplificandę, orationis gratia adhibentur. Illud obiter obseruandum, schemata, figuras, exornationes, orationis lumina, colores, eiusdem rei plura esse nomina.

PRIMI ORDINIS SCHEMATA.

REpetitio est, cùm continenter ab vno eodemq; verbo plurium membrorum principia sumuntur. Vel est, cum eadem vox in plurium clausularum initio iteratur. Hæc pulchritudinis ac venustatis habet multũ, tum grauitatis & acrimoniæ plurimũ. Vnde nullam orationis exornationem inuenies, qua crebrius liceat vti, aut quæ tam varijs dicendi generibus congruat, authore Trapezuntio: vt, Scipio Numantiam sustulit.

Scipio

Lib.5.de pulchritudine. Cic.ora.in Cat.1. Scipio Carthaginem deleuit, Scipio pacem peperit, Scipio ciuitatem seruauit. Idem: Nihilne te nocturnũ præsidium palatij, nihil te vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora vultúsque mouérunt? Item: Tu in forum prodire, tu lucem conspicere, tu in horum conspectum venire conáris? Item: Cum nudus sistêris ante Tribunal supremi Iudicis, vbi tunc diuitiæ tuæ, vbi delitiæ, vbi superbum famulitium, vbi stipatores armati, vbi splendida ædificia, vbi latifundia? Hæc figura Dauidi regio Pſal.29. Prophetæ ac Psalteri admodum frequens est: vt illud, Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Idem: Vox domini in virtute, vox Domini in magnificentia, vox Domini confringentis cedros, &c. Poëtæ Pſal.18. vsurpant, cùm vnam ac eandem vocem per plurimorum versuum principia repetunt. Virg. Æneid. 1.

Venus ad Cupidinem:

Nate meæ vires, mea magna potentia solus,
Nate patris summi, qui tela Typhoëa temnis.

Horatius libro secundo: Ode. 16.

Otium Diuos rogat in patenti,
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori.

Apud Græcos variam sumit nomenclaturam, appellatur ἀναφορὰ, id est, relatio, ἐπιζευξὶς, id est, adiectio: è Rutilio πλεονασμὸς .i. adæquatio vniformis: Ab Aqualia ἀναφορὰ, id est, repetitio, relatio.

Conduplicatio à Cicer. vocatur. Vehementer auditorem *Epanalepsis*, ἐπανάληψις, est cùm eadem dictio & initium & finem occupat. Virg. Æneid. 1.

Multa super Priamo rogitans super Hectore multa.

Item: Ante etiam sceptrum Dictæi regis, & ante.

Item: Pater, inquam, me lumine orbauit pater.

Item:

Item: Cognitum est remp. venalem habuisse, cognitum est. Latinè Replicatio, siue Reiteratio. Mancinellus: commouet eiusdem redintegratio verbi.

Incipit & finit verbo Epanalepsis eodem.
Pauper amet cautè, timeat maledicere pauper.
Sulpit. Victor hanc ἀναδίπλωσιν vocat. Iuuen.
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Epizeuxis, Ἐπιζεῦξις, Subiunctio, est eiusdem dictionis citra morem, cum impetu pronuntiationis ac maioris vehemētiæ gratia geminatio: fit vel amplificandi gratia: Vt, Cic. orat. in Cat. 1. Hic tamen viuit: viuit? imò etiam in senatum venit. Idem: Occidi, Occidi non Spu. Melium. Viuis, & viuis non ad deponendam, sed ad cōfirmandam audaciam: Cic. in orat. in Cat. 1. Vel commiserationis causa: Virg. Eclog. 2. Pro Milone.

Ah Corydon, Corydon, quæ te dementia cœpit?

Idem Æneid. 9. Me, me, adsum qui feci, in me conuertite ferrum, ô Rutili. Mancinellus:

Est Epizeuxis similis geminatio verbi,
Significantis idem, me me petit Hectore dignam.

Hor. lib. 2. Ode. 14. Eheu fugaces Posthume, Posthume labuntur anni. Idem. Sic sic iuuat ire per vmbras. Hoc Schema nonunquam per Ironiam ad eleuandum effertur: vt, O bone, bone vir, quàm probè te geris?

O thou good fellow, how honestly doest thou behaue thy selfe?

Anadiplosis, ἀναδίπλωσις, Reduplicatio, est cùm vltima prioris commatis dictio in sequentis initio itératur: vel cùm antecedentis membri exitum, consequentis initium facimus. Maro. Æn. 10. Sequitur pulcherrimus Astur, Astur equo fidens, Idē: Sit Tityrus Orpheus, Orpheus in syluis. Idē: Vos hæc facietis maxima Gallo, Gallo cuius amor, &c. Itē Magna Reip. spes sita est in iuuentute: Iuuētute inquam illa, quæ à cunabulis ipsis honestis tum moribus tum literis instituitur. Hæc etiã πολυλογία, nominatur. Ps. 121. Stātes erant pedes nostri in Eclog. 9. Eclog. 10. πολυλογία.

in atrijs tuis Ieruſalem, Ieruſalem, quæ ædificatur, &c.

Pro M. Marcello.

Conuerſio, ἐπιστροφή, eſt quando continenter ad vnum atque idem verbum plura membra exeunt, Vt Pœnos pop. Romanus iuſtitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit. Frumenti multum è Gallia, peditatus ampliſſimæ copiæ è Gallia, equites numero plurimi è Gallia. Cicero, De nobis, quos in repub. ſaluos eſſe voluiſti, quoties cogitabis, toties de tuis maximis beneficijs, toties de incredibili liberalitate, toties de ſingulari ſapientia cogitabis. Hic per Zeugma verbū in duobus commatis ſupprimitur. Solus Chriſtus eſt, qui condidit hominem, redemit hominem, patri reconciliauit hominem, hominis cauſa induit hominem, varijs ſpiritus ſui dotibus inſtruxit hominem, breuiter ſolus beat hominem. Hanc Rutilus ἀντιστροφὴν nominauit.

Pro Milone ad Herennium.

Complexio, συμπλοκή, eſt cùm orationis alicuius mēbra idem principium eundemq; finem ſortiuntur. Cic. Quis eos poſtulauit? Appius. Quis perduxit? Appius. Idem. Qui ſunt, qui fœdera ſæpè ruperunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui bellum crudeliſſimè geſſerunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui Italiam deformauerūt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui ſibi ignoſci poſtulant? Carthaginēſes. Item, Quis nobis Chriſtianis ob Principum noſtrorum oſcitantiam, ac mutuam inter ſe digladiationē, ad dilatanda ditionis quiſque ſuæ pomeria, deniq; ob nefandiſſima ſcelera noſtra, duo Orientis Imperia Trapezuntium & Conſtantinopolitanum per vim abſtulit? Turca. Quis ſuperioribus annis Panoniam inferiorem miſerè, interfecto Rege Ludouico, igni ac fæde pluſquam Tyrannica profligauit? Turca. Quis Viennam vrbem ſuperioris Panoniæ celeberrimā omnibus belli machinis ac ſtratagematis acerrimè oppugnauit, nec, volente ita Deo, expugnauit? Turca. Item: Quid eras priuſquam te conderet Deus? Nihil. Quid eras priuſquam te redemerat Chriſtus? Minus

quàm

quàm nihil. Quid nunc futurus esses, si tibi subducat gratiam suam? Nihil. Quid est autem ad veram fœlicitatem conducibile, quod tibi non largiter subministrauit? Nihil. Quid habes, aut potes ex teipso? Nihil. Quid igitur est quod aliunde speres boni? Nihil.

Copulatio, siue *Duplicatio*, est cùm idem verbum cum Emphasi quadam repetitur, hoc modo. Sed tandem ad illum diem Memmius erat Memmius: posterius enim notat eius iam antè cognitos mores. Ita rectè diceretur. Paulus apud Ananiam pontificem erat Paulus, hoc est, sui similis. Græci vocant ἀνάδιπλωσιν. Differt ab Epizeuxi, quòd hæc principium geminat, illa finem.

Obseruatiuncula.

Vnaquæq; prædictarum septem repetendi formarum siue Schematum vno eodemque generali nomine, Repetitio appellari potest. Suntque venustati, acrimoniæ, ac vehementiæ perquam accommoda. Ex his Repetitio, Conuersio & Complexio, ad obiurgandum etiam, exhortandum & exprobandum mitè faciunt.

Traductio, est cùm eadem dictio aliquoties diuersō casu repetitur. Hæc non modò non offendit aurem iudicum, sed etiam orationem auditu reddit concinniorem, hoc pacto: Qui nihil habet in vita iucundius vita, is cum virtute vitam non potest colere. Item: Eum tu hominem appellas, qui si fuisset homo, nunquam tam crudeliter hominis vitam petijsset. Hoc Schema Pcētis nominatur πολύπτωτον, Polyptoton, hoc est, multitudo casuum varietate distincta. Æneid 4. Schema sententiæ. Polyptoton.

Littora littoribus contraria, fluctibus vndas
Imprecor, arma armis, pugnent ipsi q; nepotes.

Pers. Sat. 1. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Virg. Hæret pede pes, densusque viro vir.

D. Paulus: Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in seculaseculorum. Rom. 11.

Mancinellus:

Dátq;

Dátque Polyptôton varios casus retinendo
Clausula, littoribus contraria littora, fluctus
Fluctibus esse precor, populis populos inimicos.

Pro Plan. *Articulus*, est cùm singula verba interuallis distinguuntur cæsa oratione, hoc modo: acrimonia, voce, vultu aduersarios perterruisti. Cicero. De eorum desiderio, luctu, querelis, quotidie tecum simul audiebam. Idem: Talis in rem nostram labor, assiduitas, dimicatio, virtus digna summo Imperatore. Fab. Quæro ab inimicis, sintne hæc inuestigata, comperta, patefacta per me? item: Rem, famam, parentes, amicos, Deum amisisti. Facit ad acrimoniam orationis, nam crebris veluti vulneribus ad imum ferit. Poëtæ Asyndeton vocant, de quo suprà, à Fabio Dissolutio nominatur, ab alijs etiam βραχυλογία, quæ potest esse copulata Dissolutio, ad verbum, Breuiloquentia. Aptum etiam schema, cùm quid instantius dicimus. Vbicunq; enim acriter erit & instanter pugnaciterque dicendum, membratim, cæsimque dicemus.

Pro Cor. Bal.

βραχυλογία. Fab. lib. 9. cap. 4.

Schema amplificationis. *Membrum*, ἰσόκωλον, est cùm duo vel plura membra, vel absque nexu, vel cum eo copulata proferuntur, hoc modo: Vide quantum infælicitatis vno crimine tibi consciuisti, Patrimonium prodegisti, parentes in luctũ coniecisti, amicos abalienasti, famã contaminasti, Deum ad iram prouocasti. Item: & inimico proderas, & amicum lædebas, & tibi ipsi non consulebas. Item: Nec Reip. consuluisti, nec amicis profuisti, nec inimicis restitisti. Hoc Schema, cùm in se orationis membra continet, quæ ex pari ferè numero syllabarum cõstant, ἰσυκολία, siue compar nominatur. In prælio mortem pater oppetebat, domi filius nuptias comparabat. Scipionis virtus & Reip. profuit, & hostibus terrori fuit, & sibi ęternum cognomẽ peperit. In fuga fœda mors, in victoria gloriosa. Ego consilio, nummis, & sanguine iuui: tu me dolo, arte, & gladijs inuasisti. Maximè probantur,

Compar. πάριστον. 1. propè æquatum.

Quæ

quæ tribus constãt membris, quanquam nihil vetat & duobus vti vel pluribus. Hæc schematis gratiam amittũt, si sint longiora; numero & breuitate cõmẽdantur. Omissio item coniunctionum addit gratiam, acrimoniam, ac vehementiam. Porrò partium siue membrorum æqualitas, non digitis, sed aurium sensu quedam dijudicanda est. Puerile siquidem est numerare syllabas, cùm pauciores, si productæ sint, frequenter æquent numero plures.

Similiter cadens, ὁμοιόπτωτον, est quando ijsdẽ casibus dictiones aut sententiæ efferuntur, hoc modo; Mœrentes, flentes, lachrimantes, commiserantes. Sal. Maximis ducibus, fortibus strenuisque ministris. Item: Laudas hominem egentem virtutis, abundantem fælicitatis. Item: Nunquam fruetur sapientia, cui inuisa est industria. Item: Cuius omnis in pecunia spes est, eius à sapientia est animus remotus. Diligentia cõparat diuitias, negligentia corrumpit animũ. Nec refert vtrũ hęc casuũ similitudo sit in frõte, an in medio, an in fine.

Similiter desinens, ὁμοιοτέλευτον, est cùm dictiones vel sententiæ similiter exeunt. Ennius: Eos deduci, euehi, quàm deseri malui. Turpiter audes facere, nequiter studes dicere. Viuis inuidiosè, delinquis studiosè, loqueris odiosè. Audacter territas, humiliter placas. Difficile est sapere simul & amare. Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. Cicer. orat in Catil 2. Sed quamuis multos fuisse putatis, qui, quæ ego defenderem, non crederent: quàm multos etiam, qui defenderent: quàm multos & qui propter improbitatem fauerent. Idem pro M. Cælio in fronte. Qui armati Senatum obsederint, magistratibus vim attulerint, Remp. oppugnârint. Differt à superiore, quòd hæc in partibus orationis casibus obnoxijs locum tenet, illa verò in cæteris. Nonnunquam in vnam orationem coire possunt, hoc modo: Perditissima

ratio eſt amorem petere, pudorē fugere, diligere formam, negligere famam.

Agnominatio, ἀγνωνυμασία, eſt iucunda quædam vocum colluſio, ſignificatu tamen diuerſo. Vel eſt, cùm vox repetitur non prorſus eadem, ſed aliqua ex parte immutata. Fitque hęc immutatio vel adiectione, detractione ue literæ aut ſyllabæ: vel productione aut correptione ſyllabarum, hoc pacto: Deliges quem diligas. Videte Patres conſcripti, ne circumſcripti videamini. Sit diuus, modò ne viuus. Magiſtratus illi oneri potius eſt, quàm honori. Terent. Inceptio eſt amentium haud amantium. Chriſtianiſmus neutiquam eſt, imò Gaſtriſmus, i. ventris ingluuies ac iudulgentia. Cic. Qui fuit locus religioſiſſimus, is erit locus deſertiſſimus. Non Theologus, ſed Matæologus. Non te prætorem, ſed prædonem dicimus eſſe. Cicero, ex aratore orator. Philip. 3. Hunc auium cantus ducunt ad auium. Hic non tantum curam diligit, quantum Curiam; Curia prima correpta, meretricis vocabulum eſt. Hæc eadē παρήχημα, ſiue παρήχησις appellatur. Latinè poſſis Aſſonantiam dicere. Etiam παρωνομασία, id eſt, rei denominatio: quam cur Fabius à παρωνυμία non modò ſeiūxerit, ſed etiam contrariam fecerit, hactenus aſſequi non potui.

παρήχημα παρήχησις. παρωνομασία Denominatio.

Antanaclaſis, ἀντανάκλασις, eſt eiuſdem verbi contraria ſignificatio: a verbo ἀνταναικλάω, i. refringo, reuerbero. Vnde ἀνταναίκλασις, propriè eſt reciproca motio ſiue reuerberatio, vt in ludo pilæ fieri ſolet. Hęc ſuperiori vicina, ſed rarior illius vſus eſt: Vt, amari iucundum eſt, ſi curetur nequid inſit amari. Itē Proculius querebatur de filio, quòd expectaret mortē patris; cùmq; filius reſpōdiſſet, Ego verò non expecto: Imò inquit pater, rogo vt expectes. Expectat mortē hominis, qui imminet ac optat, & expectat qui nihil molitur ante mortem, ſed æquo animo fert illū eſſe viuacem. Eccleſia Chriſti ab

Hoc ſolum ſit in amando Deum.

infantia

infantia eius ab Hæreticis oppugnata est, ac nondum expugnata: quãquam præpositio hîc variet. Ita. 2. Cor. 4. ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, i. laboramus, at non destituimur; siue redigimur ad egestatem, at in egestate non destituimur: vel, vt Græci, ad summam angustiam redigimur, sed malis nec oppressi nec victi, &c. Psal. 118.

De Hypallage, Eclipsi, Aposiopesi, Onomatopœia, Antonomasia, Metonymia, Catachresi, & Allegoria, quę in hũc ordinẽ redigẽda sunt, suprà partim in Tropis, partim in Schematibus Grammaticorũ dictum est.

SECVNDI ORDINIS SCHEMATA, Quæ sententijs magis quàm verbis *accommodantur*.

INTERROGATIO diducitur in simplicem & Figuratam. Simplex est, quę solum sciscitãdi ac à respondente dicendi gratia cum spiritu quodam interrogantis profertur. Ita Virg. Æneid. 1. Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris? Figurata verò, quæ sciscitandi gratia non assumitur, sed percontando varijs seruit affectibus, Asseuerationi, miserationi, instantiæ, indignationi, admirationi, dubitationi, quæ Fab. exactè persequitur. Asseuerationi: Vt, Nónne Momus hic noster hunc tenebrionẽ proprijs ad amussim depinxit coloribus? Miserationi: vt, Sinõ Virgilianus: Heu, quæ me tellus, inquit, quæ me æquora possunt accipere? Instãdi siue vrgendi: Quid tuus ille, Tubero, districtus in acie Pharsalica gladius agebat? Idem. Quousq; tandem abutêre Catilina patientia nostra? Idem in eadem: Patêre tua consilia non sentis? & totus hic deniq; locus. Indignationi: Et quisquam Iunonis numen adoret? Indignationi simul & tædio: O generatio incredula & peruersa, vsq; quo vobiscum ero? Quamdiu vos patiar? Admirationi. Quid non mortalia pectora cogis Auri ἐρώτημα. Vide Fab. lib. 9. cap. 2. Æneid. 2. Cic. pro Ligario. Ora. 1. in Catilinam. Æneid. 1. Æneid. 2.

Eraſ. in Eccleſiaſt.

ſacra fames? Dubitationi: vt, Quò me vertam? quo tendam? quid faciam? hîc noſmet rogamus. Ita D. Hieronymus, Quid agimus anima? Hæc Græcè, ἐρώτημα dicitur: quòd ſi multa rogantur, πύσμα vocatur, à præterito πέπυσμαι, verbi depoſitij πυνθάνομαι interrogo, augmento ac i è, dipthongo reiectis. Schema eſt acrimoniæ: tempeſtiuè enim adhibita multùm vigoris & aculeorum addit oration. In tempore porrò adhibetur in re vel perſpicua vel argumentis iam efficta, vndè peculiariter conuenit Epilogis: Quanquam in alijs quoq; orationem reddit viuidiorem. Eadem. n. ſententia per interrogationem prolata plus habet vigoris quàm ſimpliciter enunciata. Velut illud ex Ouidij Medea: Seruare potui, perdere an poſſim rogas? Ardentius eſt, quàm ſi dixiſſet, Si potui ſeruare, potero & perdere.

Schema amplificationis.

Subiectio fit tribus modis.

Subiectio, eſt cum ipſi noſtræ interrogationi reſpondemus. Id fit tribus modis. Primò, cùm nobis ipſis obijcimus, quod ab auditoribus obijci poterat, & quaſi obiectum ſit, reſpondemus. Secundò, cùm aduerſarios compellamus, vt reſpondeant, & quaſi reſponderint, refellimus. Tertiò, cùm quaſi deliberãtes, varia proponimus, ac ſingula confutamus. Primus modus, authore Eraſmo, conuenit argumentationi; Secundus Epilogo, vterque conuenit inductioni; Tertius aptus eſt ad deliberandũ. Exemplum primi. Cicero, dicet aliquis: hæc

Pro M. Cæli.

igitur eſt tua diſciplina? ſic tu inſtituis adoleſcẽtes? ob hanc cauſam tibi hunc puerũ parens commendauit & tradidit, vt in amore & voluptatibus adoleſcentiã ſuã collocaret? & hanc tu vitã, atq; hęc ſtudia defenderes? Ego ſi quid iudices, hoc robore animi, atq; hac indole virtutis ac continentiæ fuit, vt reſpueret omnes voluptates, omnémque vitæ ſuæ curſum in labore corporis atque in animi cõtentione conficeret: quẽ non quies, non remiſſio, non æqualium ſtudia, non ludi, non continua delectarent: nihil in vita expetendũ putaret, niſi

quod

quod esset cum laude & honore, & cum dignitate coniunctum: hunc, mea sententia, diuinis quibusdam bonis instructū atq; ornatum puto, & cætera. Exemplum secundi: Nunc appello, vos Iudæi, quibus freti persistitis in vestra dementia? Prophætarū oraculis? Ostendimus eos omnes pro nobis facere. Mose? Declaratum est, illum non de alio quàm de Christo nostro scripsisse. Typis ac figuris? Omnes ad vnguem in Christum quadrare demonstratum est. Miraculis? Maiora nemo potuit desiderare. Numero consentientiū? Vos pauci mussatis in angulis: totus orbis Christū adorat. Euētus vos spes lactat? Videtis jam olim euersum Templū, sublata Sacrificia, dissipatam Ciuitatem, dispersam & abjectam Gentem, nec eam alio præsidio superstitē, quàm Christianorum clementia. Quid igitur supereſt, nisi vt resipiscatis, & nobiscum Messiam verū amplectamini? Exemplum tertij: Dic mihi quæso, quid habet mundi cultor, quo turgeat, & in quo spem suam figat? In diuitijs? Neminē reddunt magnum aut beatū, sæpè viuum deserunt, tantū abest vt morientē comitentur. In liberis? Possessio est ipsis opibus incertior. In vxore famulitio, cæterisque commodis? Nihil in his neque stabile, neq; tale, vt animum hominis tranquillū efficiat. Ad Deum confugiet? Eum habet iratū. Ad suum ipsius animum? Illic inueniet carnificem conscientiam. Est præterea subjectionis species, qua dum ipsi quæstionem proponimus, ac mox ad eam respondemus, reddimus auditorem attentum ac docilem. Ita D. Pau. Gal. 3. Quid igitur lex? propter transgressiones posita est. Et ad Ro. 3. Vbi est gloriatio tua? exclusa est. Per quam legem? factorum? non, sed per legem fidei. Hæcque Figura tam frequens est apud Paulum, vt nusquam non occurrant exempla. Et Christus aliquoties vsus est, velut, Luk. 7. Quid existis videre in desertum? arundinem vento agitatum? Sed quid existis videre? hominem

Alia subiectionis species.

mollibus veſtimentis indutū, &c. Idem in eodem. Cui autem aſſimilabo homines generationis huius? aut cui ſimiles ſunt? Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, &c. Itē. Mat. 7. Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? &c. Eſt & alia ſubiectionis forma, qua quiddam veluti ab aduerſario nobis obiectū concedimus, ſed ſubijcimus aliud, quo illius obiectionē ad nos detorquemus. Virg. Æneid. 9. Sed perijſſe ſemel ſatis eſt, peccare fuiſſet Ante ſatis. Item, Difficilis eſt labor diſcendi linguas, ſed neceſſarius. Alterum enim hîc velut ab aduerſario obiectum, alterum eidem opponimus. Fit denique ſubiectio, cum queſtio quæſtioni opponitur, quale eſt illud ad Rom. cap. 3. Si iniquitas noſtra iuſtitiam Dei commendat, quid dicemus? nunquid iniquus eſt Deus? abſit, alioqui quomodo iudicabit Deus hunc mundū? Habet autem hoc Schema nonnihil affinitatis cū Erotemate, Dialogiſmo, Occupatione, & cum Dubitatione. Nec ad vnam orationis commoditatem vtilis eſt. Facit ad perſpicuitatē & ad vehementiam ſiue grauitatēm, & ad docilitatē. Græci ἀνθυποφορὰν ἢ ἀντεισαγωγὴν appellant. Eſt autē ἀνθυποφορὰ per ſermonis exceptionem obiectio, ἀντεισαγωγὴ verò contraria inductio & oppoſitio, cùm aliquid difficile, & contrariū conferimus. Vt Cicero de rege Ptolomæo, Difficilis ratio belli gerendi, at plena fidei, plena pietatis.

Alia ſubiectionis forma.

Verba Turni.

Alia ſubiectionis forma.

Vſus ſubiectionis.

Exclamatio eſt, quæ conficit ſignificationem aut doloris aut indignationis, per hominis, aut vrbis, aut loci, aut temporis, aut rei cuiuſpiam compellationem, Cicero Philip. 2. O tempora, ô mores, ô me miſerum! O incredibilem audaciam! O impudentiam prædicandam! O fœditatem hominis flagitioſam! O impudentiam, nequitiam, libidinem non ferendam! O miſerum te, ſi intelligis! miſerrimum, ſi non intelligis! O audaciam immanem! O hominem nequam! O impudentiam ſingularem, quid videras! O tecta miſera, quam diſpari

ἐκφώνησις.

Omoia.

dispari domino, &c. O detestabilem hominem! Hoc Schema mouet acriores affectus, sed in loco adhibitū. Nam statim ab exclamatione ordiri, aut in re frigida tollere vocem, dementium est. Verùm vbi res magnas persuaseris, vbi iam animos auditorum inflexeris, tum locus erit exclamationi, quam tamen nec frequentem esse oportet, nec diuturnam. Neque tibi tantum exclamatio est, vbi auditur ô, neque satis est ad exclamationem, quantum potes inclamare ô, quæ vox est asinorum, sed quoties impotens affectus erumpit, ibi demū est exclamatio. Vt Paulus, qui multa loquutus de inuincibili carnis imbecilitate, tandem exclamat, Infœlix ego homo! quis me liberabit de corpore hoc morti obnoxio? Ea nonnunquam inseritur per parenthesin. Velut, Heu piget ac pudet. Aut, Deum immortalē! quàm nihil vsquam tutum in rebus humanis? Horresco referens. Væ duritiæ cordis humani. Conduplicatur autē vehementia, si accesserit apostrophe. Tale est illud. D. Ber. cùm asinum, quem conscendit Dominus, interpretatus esset carnem nostram indomitā, ac spiritui rebellem, exclamat: Conscende ac preme hunc asinum nostrum, Domine Iesu. Ita Æneas Virg. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Huc pertinent imprecationes, Græci ἀραὰς vocant. Vt, Væ vobis Scribæ & Pharisei, &c. Item Obtestationes, Græcè ὁμόσεις. Virg. Per ego has lacrymas dextramque tuam te, &c. oro. Item Ominationes. Idem Æne. 10. Turno tempus erit, magno cum optauerit emptum Intactum Pallanta. Denique tota παθοποιία affectuum motio ac varietas. Qui quidem affectus à circumstantijs, ab habitu, ætate, fortuna, loco, tempore, causa, modo, materia, & personis peti solent, quorum formas in Virg. Macrob. ad amussim adnotauit, & literarum studiosus horum discrimina in bonis authoribus per sese obseruauit ab infantia. Virg.

Erasm.

Rom. 7.

Æneid. 3.
Æneid. 4.
Dido Pathopœia. Schema amplificationis.
Lib. Sat 4. Per. 6. cap.

Æneid. 6.

Continuò auditæ voces, vagitus & ingens,
Infantúmque animæ flentes in limine primo,
Quos dulcis vitæ exortes, & ab vbere raptos
Abstulit atra dies, & funere mersit acerbo.

A Senecta. Item: Dauni miserere senectæ. Et, Ducitur infælix æuo confectus Aletes. A conditione: Idem, Æn. 4. Hoc solum quoniam nomen de coniuge restat, &c. A persona. Cic. O me miserum! ô te infelicem! reuocare me tu in patriam Milo potuisti per hos, ego te in patria per eosdem retinere non potero? Idem in eadem, Frustra, inquit, mei suscepti labores. O spes fallaces, ô cogitationes meas inanes, &c.

Æne. 12.

Pro Milone.

Insultatio, (Exclamationi affinis, Tropus Ironiæ ac Sarcasmo non admodum dissimilis) hoc modo definitur: Est qua alicui contumeliosè quiddam, nec sine irrisione opprobramus. Ita Dido Virgiliana:

I, sequere Italiam ventis, pete regna per vndas:
Spero equidem medijs (si quid pia numina possunt)
Supplicia hausurum scopulis.
Phædra Ouid. scortum nefandum,
I nunc & meriti lectum reuerêre parentis,
Quem fugit, & factis abdicat ille suis.
I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor aut septem, si sit latissima tæda. Iu. Sat. 12.

In auarum.

Tæda pro naui siue tabula expicea arbore.

Dubitatio, Græcè ἀπορία, est cum perplexi animique dubij hæsitamus, quidnam potissimum inter duo plurave dicendum sit aut faciendum, hoc modo: Obfuit eo tempore plurimum reipub. Consulum siue stultitiam siue malitiam dicere oportet, siue vtrunque. Item: Quæro quónam te digno moribus tuis appellem nomine? Eloquar, an sileam? Maro. Crudelis mater magis an puer improbus ille. Ter. Vbi quæram, vbi inuestigem, quem perconter, quam insistam viam, incertus sum. Item: Quo me vertam? quos appellem? vnde implorem

Διαπόρησις.

Quam viam.

plorem opem? Item: Copia rerum facit, vt dubitem vnde exordiar, quæ primo aut vltimo loco dicam? Vtrum, illi his malis erepto gratulari debeam potiùs, quàm noſtram vicem deflere, qui tantum eccleſiæ lumen amiſerimus, nondum ſtatui. In hoc nomine quid potiſſimùm admirari debeam, hæſito, malitiámne an impudentiam, an vecordiam. In ipſo ſtatim initio dubius ſum, quo nomine vos alloquar, commilitonum an hoſtium. Vtris potiùs indignandum, ijs qui te ad hoc facinus inſtigârunt, an tibi qui talium improborum conſilijs, quàm bonorum virorum monitis obtemperare malueris. Cicero. Act. 7. Quid primum aut accuſem, aut querar Iudices?

Inopinatum, paradoxum, παράδοξον, dubitationi affine. Eſt, cùm negamus nos potuiſſe vel ſuſpicari vel opinari Vt Pollio: Nunquã credidi fore Iudices, vt reo Scauro, ne quid in eius iudicio gratia valeret, precarer. Eiuſmodi ſunt in quibus mirandi verbis vtimur. Libenter autem, vt à reliquis affectuum verbis, ita à paradoxo ſeu dubitatione ordimur. D. Paulus: Miror quòd tam citò transferimini. Gal. 1.

Communicatio, ἀνακοίνωσις, eſt cùm aduerſarium conſulimus, aut cum Iudicibus quid faciendum ſit, aut quid factum oportuerit, deliberamus, hoc modo: Si idem caſus tibi incideret, cedo quid faceres? In hoc turbulẽtiſſimo rerum ſtatu, date conſilium, quid mihi cenſetis faciendum? Hic tuam appello conſcientiam, an ferres hoc ab alio factum, quod tibi nũc vis eſſe impunè? Cato. Cedo ſi vos in eo loco eſſetis, quid aliud feciſſetis? Ter. Tu ſi hîc eſſes, aliter ſentias. Quid ſi tuæ res agerentur? Quid ſuaderes? Cic. in Verr. Quid deinde? Quid cenſetis, furtum fortaſſe aut prædam aliquam? Act. 7. Hoc ſchema Dubitationi ferè adſimile, habetque vim vrgendi ac obiurgandi.

Permiſſio, eſt cùm aliqua iudicibus æſtimanda relinquimus,

linquimus, aliqua nōnunquam aduersarijs quoq;. Habet hoc Schema, aut exprobrationem, aut dissimulationem, aut asseuerationē, aut fiduciam. Asseuerationem habet illud Calui in Vatinium: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui Prætor fieres, quàm Catonem. Fiduciam habet, quòd Petrus Apostolus respondit Concilio interminanti, ne postea verba facerent de IESV: An oporteat magis obedire hominibus quàm Deo, vos ipsi iudicate. Vehementer enim confidit causæ suæ, qui non veretur aduersario permittere iudicium. Tale est illud Esa. 1. Venite, & arguite me, dicit Dominus. Et Christus in Euangelio: Quis ex vobis arguit me de peccato? Cicero, & post illum Trapezuntius paulò aliter definiunt, sed in eundem ferè sensum, in hunc modum: Permissio est, cùm dicendo ostendimus nos rem aliquam alterius potestati concedere: sic. Quoniā omnibus rebus ereptis, solùm mihi superest animus & corpus, hæc ipsa, quæ mihi de multis sola relicta sunt, vobis & vestræ condono potestati. Interdum non leue momentum habet, ad auditorem, siue iudicē, vel ad beneuolentiam inclinandum, vel ad misericordiam, si demonstremus nos omnem fiduciam in ipsius æquitate collocâsse. Ex eodem fonte manat hoc Schema, quo & Communicatio, vnde ei haud est absimile. Tale est & illud, Vobis iudices cogitandum relinquo, quid hinc resp. detrimenti acceperit. Sunt ex Græcis, qui hoc Schema ἐπιτροπὴν, alij συγχώρημα siue συγχώρησιν appellari aiunt.

Licentia (παῤῥησία, loquēdi libertas) est cū in oratione liberate veluti abutentes, authoritatē nobis & fidem conciliare studemus. Præstat hęc ne offendat libertas: vnde & in hoc adhibetur, vt mitiget liberiùs dictane offendant auditorē, hoc modo: Ignoscite, si videbor æquo liberiùs dicere. Et, Si vos offendit sermo liberior, illis magis æquum est indignari, quorum improbitas,

vt

hæc dicerem, perpulit. Item Si moleſta eſt orationis verbitas, cogitate graues morbos non ſanari leuibus pharmacis. Item: Durius loquor, ſed huc me compellit veſtri charitas. Dicam inuitus, nequaquã dicturus, niſi eſſet in rem veſtram. Vſus eſt hoc ſchemate D. Pet. in Actis: Viri fratres, liceat ad vos audenter loqui de Patriarcha Dauid, &c. Mitigatur etiã libertas illa loquendi extenuatione mali, aut admixta laude. Sic D. Paul. Galatarum crimen per ſe atrox eleuat, culpam reijciens in pſeudapoſtolos, qui illorum impoſuerant ſimplicitati, nec fraudem tamen ſed faſcinationem appellat. Ita Petrus Act. 2. & 3.

Latet interdum ſub hoc Schemate Adulatio: Vt eſt illud Cic. Suſcepto bello Cæſar, geſto etiam ex parte magna, nulla vi coactus, conſilio ac voluntate mea ad ea arma profectus ſum, quæ erant cõtra te ſumpta, &c. Pro Ligario. Hic non ſolùm ad vtilitatem Ligarij reſpicit, ſed magis laudare victoris clementiam non poteſt.

Auerſio, ἀποστροφὴ, eſt cùm ſermonem ab ijs, quibus loquebamur, auertentes ad aliam perſonam ſeu præſentem ſeu abſentem, vel iam olim defunctam conuertimus. Ita M. Tullius à Cæſare ad Q. Tuberonem ſermonem flexit: Quid enim tuus ille Tubero in acie Pharſalica gladius agebat? &c. Virg. Scipiadas duros bello, & te (maxime Cæſar.) Itẽ ſi quis de vanitate mũdi verba faciens ſubiungeret: O munde! quàm blãda ſunt, quæ promittis? quàm amara, quæ reddis? Et de peccato loquens exclamaret: O mendax peccatum! quàm dulcia pollicebaris initio, quantò nunc alia loqueris tuis caſſibus inuoluto? Et Prudentius, O tortuoſe ſerpens! &c. In his perſonã rebus affingimus. Hoc Schemate vti licebit, cùm oratio feruet, & ad concitandos affectus mirè conducit, ſi in loco ac ſcitè adhibeatur. Et Fabius hanc figuram auditores vehementer mouere ait, ſiue cùm aduerſarios inuadimus, vt in prædicto Ciceronis exemplo. Quid enim ille tuus Tubero, Geor. 2. Pro Milone.

bero,&c. Siue cùm ad inuocationem aliquem conuertimur: vt idem, Vos enim iam ego Albani tumuli atq; luci,&c. Siue ad inuidiosam implorationem: vt, O leges Porciæ, legèsque Semproniæ,&c. Frequens apud Ciceronem,ac nobile Schema.

Prosopopœia (προσωποποιία, Conformatio, personæ fictio) est cùm rebus inanimatis personam, sermonem, aut actionem homini congruã tribuimus. Hæc imitatur tropos, cùm res exanimes, veluti animatas transformat. Hoc modo, Prodicus authore Xenophõte, virtutem finxit ad voluptatem: Horatius fortunam. Et Ouidius in hac mirus est. M. Tullius patriam cum Catilina expostulantem inducit. Socrates apud Platonem in Critone, leges fingit dissuadentes, ne se furtim subducat à carcere. Dauid Psa. 113. alloquitur mare, flumen, montes,& colles, atque hos facit respondentes: A facie Domini mota est terra,&c. Similiter Baruch. 3. Stellæ autem dederũt lumẽ in custodijs suis, & lætatæ sunt, vocatæ sunt,& dixerunt, Adsumus. Breuiter, hoc Schemate regionibus & vrbibus, alijsque rebus inanimis sermonẽ affingimus, tum ipsis virtutibus aut vitijs, similibúsque rebus personam damus. Quin & hominum absentiũ personas, quasi adsint, introducimus. Etiam iam olim defunctos è sepulchris excitamus, ac veluti in scenam producimus. Deum denique ipsum ac diuos loquentes facimus. Ita Micheas Propheta, Deũ introducit cum populo suo expostulantem. Hæc liberiùs fiunt in Poëmatibus, in Tragœdijs, Comœdijs, ac Dialogis. Plutarchus Gryllum porcum cum Vlysse disputantem facit. Virgilius & Homerus famæ personam attribuunt. Ouidius somno ac terræ,&c. Plurimùm confert & ad varietatem & ad grauitatem orationis, tum auditoris animum vehementer excitat, modò rerum magnitudo postulet hujusmodi fictionem.

Lib. 1. Ode. 35.

TER-

TERTII ORDINIS SCHEMATA: quibus non modò figuratur oratio, ſed ſimul etiam tum verbis tum ſententijs *amplificatur.*

DIncipiò autem obſeruãdum, Amplificationis vocabulum triplicem apud Rhetores vſum habere, vt M. Veltkirchius in ſecundum Eraſmi commentarium de Copia rerum annotauit. Primò, in verbis eſt Amplificatio, cùm videlicet, grauior quàm pro re ſignificatio ac maior Emphaſis deligitur, ſiue atrocius verbũ proprij loco ſubijcitur. Vt cùm occiſum dicimus, qui ſit cæſus. Latronem, qui ſit improbus. Mutum, qui nihil reſponderit, &c. De qua in Copia verborum cap. 27. Secundò, in rebus ipſis, nempè cùm orationis corpus rerum varietate locupletatur ac figuratur, ſiue id duorum pluriúmue dictionum aceruo fiat, ſiue ſententiarum congerie, vt ſunt omnia huius tertij ordinis Schemata. Tertiò vſurpatur pro peculiari huius ordinis Schemate eleganti ac ſplendido. De hac amplificatione Fabius Lib. 8. cap. 4. & Eraſmus poſt eum in noua dilatandi ratione admodum clarè ac perſpicuè diſſerunt. Hæc, mea quidem ſententia, à ſecunda ſignificatione parùm aut ferè nihil diſtare videtur, niſi quòd ſub hac quædam Schemata, veluti ſubiectæ ſpecies, comprehẽduntur, vt ſunt, Interpretatio, Incrementũ, Congeries, Contentio, Comparatio, Correctio, & Ratiocinatio.

Amplificatio triplex.

Interpretatio, συνωνυμία, eſt cùm multa verba eiuſdem ferè ſignificationis eidẽ attribuuntur, hoc modo Rempub. radicitùs euertiſti, ciuitatem funditùs deiecisti. Cic. in actione pro Ligario. Quid enim tuus ille Tubero diſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? qui ſenſus erat

Fabio congeries verborum nominatur. Exegeſis.

erat armorum tuorum? quæ tua mens, oculi, manus ardor animi? Quid cupiebas? quid optabas? Quæ multæ hic voces sunt idem ferè significantes, gladius mucro, arma, sensus, mens, animus: cupiebas, optabas. Tum quod sententiæ eodem spectantes, distringere in acie gladium, latus petere, sensus armorum. Ita Virg. Quid puer Ascanius, superátne & vescitur aura Æthe rea, nec adhuc crudelibus occubat vmbris? Nihil hîc aliud quærit, nisi an adhuc superstit Ascanius: sed ex affectu rem eandem ter expressit. Potest & in hunc modum definiri: Synonymia, est verborum aut sententiarum rem penè eandem velut inculcantium multiplicatio. Hoc Schema Ecclesiastæ frequenter vsui erit, quoties res poscit affectum.

Incrementum, αὔξησις. Auxesis, est quoties gradibus aliquot peruenitur non modò ad summum, sed interim quodammodo supra summum, hoc modo: Verbis illum primò conuitiorum plenis adortus est, deinde stricto gladio multis vulneribus sauciauit, tandem vulnere in tempora inflicto atrociter occidit. Ita M. Tul. in 5. actione in Verrem, Facinus est, vincire ciuem Ro: scelus, verberare: parricidium, necare: quid dicam in crucem tollere? Hic vltra summum peruentum est. Ad summũ sic: Matrem tuam occidisti, quid dicam amplius? Matrem tuam occidisti. Increscit & citra distinctionem oratio, dum cursu quodam grauius grauiúsque semper aliquid insequitur: vt, Pecuniam, honores, regnum, vitam deniq; patriæ charitate contempsit. Cic. in 2. Philip. de vomitu Antonij: O rem non visu modò fœdam, sed etiam auditu! Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Rom. negotium publicum gerens, Magister equitũ, cui ructare turpe esset, is frustis esculentis vinum redolẽtibus gremium suum, & totum tribunal impleuit? Hîc singulæ voces incrementum habent.

bent. Est & hoc incrementi genus, cùm tanquam per fictionem inferiora quæ sunt augemus, vt illa maiora videantur: vt, Hanc rem tam æquam, si quilibet ignotus abs te peteret, tamẽ ignoto recusare non debebas: nunc orat pater, & pater sic meritus.

Congeries, συναθροισμὸς, Coaceruatio, est dictionum res varias significantium enumeratio. Quale est illud ad Rom. 1. Plenos omni iniquitate, malitia, dolo, scortatione, auaritia, malignitate, contentione, &c. Differt à Synonymia, quia in hac vnius rei est multiplicatio, in illa multarum rerum congeries. Dissidet quoq; ab incremento, quòd hic gradibus quibusdam ab imo ad summum vsque peruenitur, illic absq; graduum ordine confusè res variæ coaceruantur. D. Paulus ad Gal. 5. Fructus spiritus est, charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, temperantia. A Græcis etiam ἐπιπορχασμὸς dicta, id est, summaria percursio siue collectio.

Contentio, seu contrarium, Græcè ἀντίθετον, siue ἀντίθεσις, est cùm per contraria amplificamus: fit cum singulis verbis, tum sentẽtijs: vt Seruaui, non extinxi. Habet assentatio iucunda principia, eadem exitus amarissimos adfert. Item: Inimicis te placabilem, amicis inexorabilem præbes. Paulus Rom. 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini, sin spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Item: Litera occidit, spiritus viuificat. 1. Cor. 3. Item: In otio tumultuaris, in tumultu solus es otiosus. In re frigidissima cales, in feruentissima friges. Tacito cùm opus est, clamas: cùm loqui conuenit, obmutescis. Ades, abesse vis: abes, reuerti cupis. Hoc Schema cùm primis elegans est, quo vix alio crebrius in varieganda locupletendàque oratione Oratores vtuntur.

Comparatio, est quæ petit argumentum ab inferioribus, quæ si magna sunt omnium opinione, maximum appareat necesse est, quod amplificatum volumus. Vel M. Veltkirch.

est

est cum à maioribus exaggeratis sumitur coniectura de minoribus exaggerandis: hoc est, cùm minora maioribus, facilia difficilioribus, indigna multò indignioribus comparamus, vel etiam præferimus, non argumentandi, sed tantùm ornandi gratia. Fit autem Comparatio vel fictione, vel exempli collatione. Fictione, quam ὑποτύπωσιν vocat, vt in prima parte exempli, Cic. in incremento suprà commemorat: fingit enim hoc inter cœnam accidisse priuato. Eiusdem est illud in Catilinam: Serui meherclè mei, si me isto pacto metuerent, vt te metuunt omnes tui, domum meam relinquendam putarem. Collatione exempli, quoties proposito velut simili exemplo efficimus, vt id quod exaggeramus, aut proximum illi, aut par, aut magis etiam videatur. Velut Cicero pro Cluentio, cum exposuisset Milesiam quandam à secundis hæredibus pro abortu pecuniam accepisse: Quanto est, inquit, Oppianicus in eadem iniuria maiore supplicio dignus? Siquidem illa cum suo corpori vim attulisset, seipsam cruciauit: hic autem idem illud effecit per alieni corporis cruciatum. In hoc genere non solùm tota totis, sed etiam partes partibus comparantur: Sicut Cicero pro Milone: An verò vir amplissimus Scipio, Tiberium Gracchum mediocriter labefactantem Rempub. priuatus interfecit: Catilinam orbem terræ cæde atque incendio vastare cupientem, nos consules perferemus? Hic & Catilina Graccho, & status reip. orbi terrarum mediocris labefactatio cædi, & incendijs, & vastationi, & priuatus consulibus comparatur. Fabius Comparationem Schema esse negat, cùm sit interim probationis, interim etiam causæ genus. At nihil vetat ex ijsdem locis peti Amplificationem aut ornatum, ex quibus petitur Probatio. Neque nouum est res easdem ad diuersos vsus accommodari. Fit præterea Comparatio interdum vno gradu, vt in exemplis iam dictis: inter-

Comparatio fit duobus modis.

In Antonij vomitum.

Locus à minore.

Pauci serui conferuntur vniuersis ciuibus.

Lib. 9. cap. 2. ferè in calce

Comparatio fit vno gradu & pluribus.

interdum pluribus, & huius illud erit exemplum: Si quis homo gratis tibi donaret in singulos annos centum mille drachmarum, non hunc ex animo diligeres, ac pro virili tua gratiam referre studeres? Si quis hospes te suo ære redemisset è misera seruitute Barbarorum, aut è tetro carcere liberasset, annon eum virum adamares, ac per omnem vitã coleres? Si quis in prælio, aut in naufragio periturum sua virtute seruasset, annon eum hominem numinis loco coleres, professus nullam vnquam parem sibi gratiam abs te referri posse? Quæ igitur ingratitudo est, Christum Deum & hominem, qui te condidit nobilissimam secundum angelos creaturam, cui totum debes, quicquid habes: qui tibi præter corporis alimoniam gratis donauit iustitiam, gratis impartit sui spiritus dona, qui pro te cum Satana pugnauit, qui te totum non ære, sed suo sanguine redemit: qui super hæc omnia ad cœlestis regni consortium inuitat, sic negligere, auersari, sic quotidie criminibus offendere, ac pro tanta beneuolentiã tantam contumeliam reponere? Hic pluribus gradibus increuit oratio à minoribus. Ad Comparationem pertinere videtur & illud, cùm, quæ omnium opinione grauia sunt, & à nobis exaggerata, rursus extenuantur, collata cum eo quod augemus. Ita Cicero in Verrem. Leuia sunt hæc in hoc reo. Metum virgarum Nauarchus nobilissimæ ciuitatis pretio redemit, humanum est: alius ne feriretur pecuniam dedit, vsitatum est. His dictis atrox quoddam & immane facinus expectat auditor, ad quod collata, quæ per se sunt crudelissima, humana dicuntur & vsitata. De personis hoc erit exemplum: Omnium iudicio laudatissimus Imperator fuit Traianus, laudatior Antonius Philosophus: at Imperator noster Carolus hosce multis passibus longóque interuallo à tergo relinquit. Item: Nero sextus omnium consensu Princeps sceleratissimus

Alia comparationis forma.

fuit, at hunc præ Turca humanum Principem diceres.

Iudas is now an honest man, &c. Eadem ratio valet in amplificandis virtutibus ac vitijs. Veluti si quis ad pietatem adhortetur, posteaquam extulit cętera commoda, quæ pietatem comitantur, tranquillitatem mentis sibi bene conscię, libertatem spiritus, habere pacem cum Deo, cōmunionem cum omnibus sanctis, pro seruo diaboli, factum esse filium Dei, solatiū spiritus, quod Propheta negat ab homine posse concipi, subijciat: Quid his maius? quid honorificentius? Quid fælicius cogitari optariue potest? Et tamen hæc leuia videri possunt, si conferantur ad illam beatam immortalis vitę hæreditatem, quæ certò manet omnes, qui hic pietatem colunt. Eadem ratione poterit augeri impietas: imò quicquid est fugiendum aut expetendum.

Correctio, ἐπανόρθωσις, est quæ tollit quod dictum est, & pro eo, quod magis idoneum videtur reponit. Vel est, quæ posteriori comitate prius positum emendat. Vt Theologus; imò Matæologus. Crudelis homo, at ne homo quidem. Cic. in Ver. Act 3. Non. n. furem, sed raptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitiæ: non sacrilegum, sed hostem sacrorum religionumque: non sicarium, sed crudelissimum carnificem ciuium, sociorúmque in vestrum iudiciū adduximus. Idem Actione 7. O clementiam populi Ro. seu potius patientiam miram ac singularem? &c. Politianus: Noui quanta propensione atq; adeò inductione animi prouinciā duram, & inexplicabilē susceperis, &c. Particulæ huic exornationi idoneæ sunt, imò, imò potius, quin potius, atque adeò, siue potius, &c. Item: Quod si hospites iste suos rogasset, imò innuisset modò, facilè morem gessissent. Item: Perfricuit ille frontem imò nec frontem quidem habet, Rutilius *μετάνοιαν* vocat. Est figura quædam cum primis elegans, huic confinis, quæ sententiæ vim corrigit: hanc Rufinianus *ἀποσιωπὴν*, Fabius

Epist. 14. li. 1

bius reprehenſionem vocat. Vt Cic. pro Mil. Quas ille leges, ſi modò leges nominandæ ſunt, ac non potius faces vrbis & peſtes reipub. Item: Ponitus eſt, quanquã illa non pœna, ſed prohibitio ſceleris fuit. Item, Ciues inquam, ſi hoc eos appellari nomine fas eſt. Reprehenſio

Ratiocinatio, eſt per quam rem coniectura à ſigno aliquo aut circumſtantia ſumpta amplificamus. Ex his enim, quæ ſequuntur, aut antecedunt, aut coniuncta ſunt, ratione quadam colligitur, quantũ ſit hoc, quod amplificatũ volumus. Ex antecedentibus eſt illud Maronis de ventis ab Æolo emiſſis: Ac venti velut agmine facto, Qua data porta ruunt, ac terras turbine perflant. Ex tam violenta omnium ventorum eruptione colligimus, quàm ſæua ſit futura tempeſtas in mari. Item: Ad genus humanum à Satanæ tyrannide liberãdum, Deóque vindicandum, Dei filius factus homo crucis ſupplicium pertulit. Hinc ratiocinamur, quàm horrenda res ſit peccatum, quàm miſera ſeruitus mancipium eſſe Satanæ, quàm metuenda ira Dei, quanta Dei charitas erga genus humanum, quod tam admirabili ratione ſeruare voluerit. Exemplum eſt ex antecedentibus, ſi ad nos referatur: ſi ad eos, qui ſeruatoris aduentum præceſſerunt, erit ex conſequentibus. Ex inſequentibus eſt illud M. Tullij de vomitu Antonij: Tu iſtis faucibus, iſtis lateribus, iſta gladiatoria totius corporis firmitate. Videntur hæc otiosè dicta, cùm fauces, latera, & gladiatoria corporis firmitas nihil faciant ad ebrietatem: ſed nequaquam otiosè ſunt addita. Siquidem hinc ratiocinamur, quanto ſe vino ingurgitauerit in Hippię nuptijs Antonius, quod illa totius corporis firmitas non potuerit concoquere, ſed vbi minimè decuit, vomitu coactus ſit eijcere, idque poſtridiè: nam recentem cibum aut potum erumpere, non vſque adeò rarum eſt. Item, ex eo quòd Dauid tam dolenter defleuit interitum Abſolonis, colligimus quanta fuerit Æneid. 1.

illius erga filium pietas, quem impium, & patri exitium molientem sic desiderauit. Ex coniunctis videtur illud Maronis de Polyphemo : Trunca manum pinus regit & vestigia firmat : -- graditúrque per æquor Iam medium, nec dum fluctus latera ardua tinxit, &c. Hinc enim colligimus animo, quanta fuerit totius corporis magnitudo, cùm manus pro scipione haberet pinum arborem. Item ex illo quod Euangelica peccatrix inuocata irrupit in conuiuium superborum Pharisæorũ, illisq; spectantibus vnxerit pedes Iesu, ac lachrymis rigatos, capillis suis exterserit, æstimamus quanta fuerit illi pœnitentia, quæ pudorem ac metum omnem excusserit fœminæ.

Æneid. 3.

Obseruatiuncula.

Prædicta hæc Schemata communi Amplificationis nomine appellare licebit.

Diminutio, μείωσις, est qua personam vel nostram aut rem aliquam venustatis, siue modestię, aut contemptus, interim etiam persuadendi ac mitigandi gratia extenuamus. Hæc Amplificationi ac eius subiectis formis, paulò antè præscriptis, ex diametro dissidet. Quatum vtimur, cùm nos nostros ac nostra verecundè, modestè, & quasi dissimulanter, arrogantiæ ac odij vitãdi gratia, eleuamus. Præterea, cùm aduersarij personam, aut rem in contemptum rapere studemus. Postremò, cùm rei alicuius perficiendæ difficultatem extenuari ac amoliri percupimus. Est autem duplex Diminutio, verborum scilicet ac rerum. Ad Verborum Diminutionem pertinent Hypocoristica contemptus ac blanditiarum, vt homuncio, plebecula, fraterculus atque alia, quæ vilitatem ac probrum ingerunt. Vt Cicero, hominem semissem, terræ filium. Virgil. Semiuirum comitatum : Catullus percacatas chartas vocat. Huc pertinent mitigandi, siue extenúandi loquutiones : veluti quoties læsisse dicimus eum qui vulnerauit,

Diminutionis vsus triplex.

1

2

3

Diminutio duplex

Diminutio verborum.

uit. Item, attigisse eum, qui colaphum infregit. Ita in ludo se coram præceptore excusare solent, *I did but scarce touch him, when he smote me, that he tumbled me to the ground.*

Hoc pacto Euander Virgilianus super morte Pallantis: Nec vos arguerim Teucri, nec fœdera, nec quas Iunximus hospitio dextras: sors ista senectæ Debita erat nostræ. Præterea quoties vitium nomine vicinæ virtutis eleuamus: Veluti, cum crudelem appellamus paulò seueriorem: imprudentem, simpliciorem: adulatorem, comem siue affabilem: corruptam licentia ciuitatem, liberã, &c. Porrò diminutio rerum iusta sententia ac oratione personã, aut rem extenuat, totidem ferè modis, quot formis amplificatio auget in contrarium ferè sumptis. Æne. 11. Diminutio rerum.

Prima diminutionis forma, est per Decrementum, quo à maioribus antea extenuatis minora deinde haud difficulter eleuantur. Sic Hannibal in primo de bello Punico secundo, in concione, qua militibus suis Alpium iuga perhorrescentibus, ad ea superanda animum adderet, earundẽ Alpium difficultatẽ atq; adeò impeditissimum iter ita extenuauit, illis ob oculos ponens inexhaustos ac periculosos itineris labores, quos ab occasu in ortũ vsq; per Hispanias, saltũ Pyrenæum, ferocissimas Gallorũ gentes, ac Rhodani traiectũ, forti animo ac victrici manu exantlarint, tũ Alpes habitari, coli, gignere, ac alere animantes, legatos quos cernãt, non pennis sublimè elatos Alpes transgressos, nullas montium altitudines cœlum contingere, nec inexuperabiles humano generi esse, &c. Secunda forma fit per comparationem in hunc modum. Cicero artem militarem, qua Murena præstit, scientiæ iuris ciuilis, quæ Seruio Sulp. familiaris fuit, anteponit. Hac extenuatione & Christus vti videtur, cùm omnes homines adhortatur, vt excusso mundi iugo, prima Decrementum. Diminutio comparationis. Pro Murena

quidem ſpecie blando, ſed revera longè miſerrimo moleſtiſſimóque, iugum ſuum, quod facile, commodũ, humanum, ac blandum ſit, ſubire velint. Siquidem mundi cultores hoc Chriſti iugum vt inſuauiſſimum ac moleſtiſſimum, cane peius & angue abhorrent, vt eſt in prouerbio: at Seruator noſter illud ſuis multis hîc gratiarum chariſmatis, certa ſpe præmiorum, immortalitatis ac vitæ cœleſtis promiſſione ſuaue leuéque reddidit. Tertia forma fit per ratiocinationem, vbi contemptum efferimus rei ex aliquo ſigno circumſtantiáue minore, quæ ſit priore leuior. Vt ſi quis diceret quempiam Thraſonem, militem in caſtris adeò militariter ſtrenuum ac fortem, vt crepitum foliorum, atque adeò vmbram ſuam metuat. Quarta forma eſt congeries, cùm multa, quæ vilitatem ac contemptum præ ſe ferunt, coaceruamus: vt, Conuitia, probra, contumelias. Sicut Menedemus inquit, In me quiduis horum conuenit caudex, ſtipes, &c. Ita Chriſtus à perfidis Iudæis audiuit Dæmoniacus, Samaritanus, ἀνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν, M. Tullius mirus eſt artifex tam in extenuando quàm in amplificando, etiam in modeſta, ciuili, verecunda, diſſimulatoriáque diminutione. Illud in diminutione cauendum, ne ſit acerbior atque amarulentior, qua nihil eſt apud honeſtos viros odioſius. Multò etiam efficacior ac gratior eſt extenuatio offenſióque ironica, veteratoria ac diſſimulatrix irriſio, qnàm aperta nimis atque irata illa inſectatio. Irriſiones. n. Syri multò ſunt gratiores in Demeã, quàm Demeæ Tragica conuitia. Et Cicero ſalsè plerunque in aduerſarios ludere ſolet. Quàm comiter Græculos teſtes, illarumq; teſtimonia eleuat in oratione pro. L. Flac? Complura tibi Fab. lib 6. cap. 4. de riſu & facetijs ſuppeditabit.

Gradatio, κλίμαξ, eſt cùm conſequentia membra ab ijſdem ordiuntur verbis, caſu plerunque mutatis, quibus

Iugũ Chriſti eſt vita Euangelio digna.

Diminutio per ratiocinationem.

Diminutio per congeriem.

Cautio in extenuatione obſeruanda.

bus antecedentia clauduntur : vel eſt, quoties ita per gradus oratio diſtinguitur, vt dictio finiens particulā præcedentem, inchoet ſequētem, hoc modo: Nam quæ reliqua ſpes libertatis manet, ſi illis & quod libet, licet: & quod licet, poſſūt: & quod poſſūt, audēt, & quod audēt, faciunt: & quod faciūt, nobis moleſtū nō eſt? Item: Aphricano induſtria virtutem, virtus gloriā, gloria æmulos comparauit. Ad Rom. 5. Scientes quòd afflictio patientiam pariat, patientia verò probationem, probatio autem ſpem, porrò ſpes non pudefacit, &c. Item. Ver propellit æſtas, æſtatem excipit autumnus, autumno ſuccedit hyems. Item: Pueritiam excepit adoleſcentia, adoleſcentiam iuuentus, iuuentutem ætas virilis, virilem ætatem ſenectus, ſenectutem mors, mortem immortalitas. Item negligentia parit errorem, error lapſum, lapſus flagitium, flagitium conſuetudinem, conſuetudo impudentiam, impudentia mentem reprobam, mens reproba deſperationē. Tale eſt illud Pauli, Caput mulieris vir, viri caput Chriſtus, Chriſti autem Deus. D. Ioan. Euangeliſta mirè hoc Schemate delectatus eſt. In principio erat verbum, &c. Habet hoc ſchema multum lepôris, venuſtatis, ac iucunditatis, facit ad acrimoniam quoque, ſi per correctionem aut amplificationem fit. Per correctionem illud eſt Ciceronis : hic tamen viuit; viuit? imò etiam in ſenatum venit. Per amplificationem ſic. Occidiſti amicum, amicum (inquam,) occidiſti : & occidiſti non ferro, ſed veneno, veneno autem omnium præſentiſſimo linguæ, linguæ tartareo veneno intinctæ. Vſus illius etiam eſt haud inuenuſtus, quando res gradus habet : velut in genealogijs recenſendis, aut in ſerie magiſtratuum ſibi ſuccedentium. Exemplum eſt apud Homerum non inelegans de ſceptro, quod à Ioue ad Agamemnonem vſque deducit. Gradationis vſus. Iliad. 6.

Commutatio (*Fab.* ἀντιμεταβολὴ, Sulpitio *Victorino* μετάθεσις)

τάθεσις) est cùm inuertitur aliqua sententia per cõtrariam. Vt, Esse oportet vt viuas, non viuere vt edas. Cuiusmodi poëmata volebam facere, non possum: cuiusmodi possum, nolo. Si poëma loquẽs pictura est, pictura tacitum poëma debet esse. Item: Non possidet pecuniam, qui seruit pecuniæ, sed cui seruit pecunia. Item:
Mar. 2. 27. Non homo propter Sabbatum, sed Sabbatum propter hominẽ factum. Item: illud Lacenæ, quæ rogata an ad virũ accessisset: Non, inquit, sed ille ad me. Itẽ: Si quid
Plutar. in Apoph. turpe facias cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet: si quid honestum facias cum labore, labor abit, honestum manet. Ad Rom. 2. Si circumcisio præuaricatoris pręputium fit, consequitur, vt pręputium legis obseruans fiat circumcisio. Aristo. Beati quorum fortunæ sapientia, & quorum sapientiæ fortuna suppeditat. Ex hâc fiunt Enthymemata. Nam Rhetori Enthymema ex contrarijs confit.

Snœciôsis, συνοικείωσις, est cum contrarium contrario tribuitur, vel quãdo duæ res diuersæ simul colligũtur. Vt, Idem peccant prodigus & auarus, quia neuter rebus rectè vtitur. Sic labor est etiã ipsa voluptas. Item: Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet.

Ex Mimis P. Syri. *Regressio* ἐπανόδος, est cùm semel propositum iteratur, ac diuersum quiddam in partibus diuisis significatur, Virg. Æn. 2. Iphitus & Pelias mecum, quorum Iphitus æuo Iam grauior, Pelias & vulnere tardus Vlyssi. Item: Vicerunt Romani, vicerunt mari Carthaginenses, Terra Gallos. D. Paulus 2. Cor. 2. Christi odor sumus Deo, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitam.

Occupatio, Præteritio, Paralepsis, παράληψις, est cùm simulamus nos aliquid præterire, aut non scire, aut nolle dicere, quod tum maximè dicimus: vel cùm in transcursu dicimus, quod nos velle dicere negamus. Pertinet ad eam Amplificationis speciem, quæ fit per compa-

comparationem. Nam si per se magna sunt, quæ dicimus nos nolle commemorare, vt citius ad id quod grauius est perueniamus, increscit illud, cuius comparatione illa negligimus. Vt, Non hic commemorabo quàm breuis, quàm incerta, quot malis hæc vita sit obnoxia, quot expósita periculis: vt horum nihil sit, quid est, nisi somnium, si ad illam cœlestem vitam comparetur? Rursus: Non est mei pudoris occultorum scelerum lernam mouere, sinam domesticas illorum sordes in tenebris latere, satis est ipsos sibi cõscios esse: de manifestis tantum loquar, quæ nemo nescit, & de quibus ipsi tantum non gloriãtur. Pudet me dicere, quod istos non pudet facere. Venit ad nos pastor, pẽnè dixeram depastor. Hçc sunt edicta Regis, nolim etiam dicere tyranni. Item: Non dico te à socijs pecunias accepisse, non sum in eo occupatus, quòd ciuitates, regna, domus omnium depeculatus es, furta, rapinas omnes tuas omitto, &c.

Præsumptio, præoccupatio, προλῆψις, & προκαταλήψις, est cùm id quod obijci potest prius quàm obijciatur anticipamus. Id neque in alijs partibus rhetoricę orationis parum est, sed procœmio præcipuè conuenit. Ita Cicero in procœmio Milonianę causæ, & pro Archia Poëta. Et cœlestis Orator. D. Paulus ad Rom. 3. Cùm antè tum gentes tum Iudæos accusauerat pariter peccati, præoccupauit quæstionem: Quid igitur interest inter Iudæos & gentes? Schema est omnibus scriptoribus necessarium, vt consilia, cogitationésque hominum apud sese despiciant.

Transitio, μετάβασις, est cùm paucis monemus quid dictum sit, & quid postea simus dicturi. Fabius Interfationem vocat. *An vnderstanding.* Docenti peraccommoda est; reuocans in memoriam quod dictum est, & paucis ostendens quid sit dicendum: Hoc modo: audistis quæ antè acta sunt, accipite nunc quæ insequuntur,

Lib. 4. cap. 2. De narratione. In copia verborum. cap. 53.

1 tur. Huius octo sunt formæ. Sumitur enim aliquãdo ab
æquali: vt, At erant hæc iucundissima, neq; minus vo-
2 luptatis attulerunt illa. Interdum ab inæquali: Sed hęc
vtcunque ignoscenda, illud quis ferat? Audistis grauis-
3 sima, sed audietis grauiora. A simili: vt: Hęc perfida de-
signauit, cuius generis sunt & illa, quæ nuper Romæ
4 patrasse dicitur. Acontrario: Sed hæc priuatim, nunc
quæ publicè. Hactenus quæ domi gessit, nunc quę sub
signis. Sed hæc iuuenis peccauit, nũc senis virtutes au-
5 dietis. A diuerso: De moribus habes, nunc de doctrina
6 reliquũ est vt dicamus. Quasi per occupationem. Iam
ad reliqua properabimus, sed si prius illud vnum adie-
7 cerimus. Per reprehensionem. Verum de his plus satis.
Quorsum nos transuersos abripuit dolor? ad rem rede-
amus. Quid his immoror? ad id quod est huius causæ
caput festinet oratio. Aconsequentibus siue relatiuis:
8 Habes quid in illum contulerim beneficiorum, nunc
quam gratiam mihi retulerit audi. Quid pollicitus sit
expositũ est: nunc quid ille præstiterit, paucis accipite.

Causa, αἰτιολογία, est cùm propositi alicuius statim causam subijcimus. Cic. pro Archia poëta statim ab initio: si quid est in me ingenij, aut siqua exercitatio dicendi, &c. vendicabit iure Archia. Causa: fuit enim mihi princeps ad suscipiendam rationem horum studiorum, &c. D. Pau. cap. 8. Caro non implet legem. Nam qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt affectant.

Confessio, παρομολογία, est cùm multa aduersario concessimus, ac vnum tãdem inferimus, quod omnia prius concessa euertit: hoc modo. Esto sanè, fueris illi aliquãdo amicus, eodem vsus præceptore, in vno eodémque versatus cõtubernio, ijsdem studijs addictus, deambulationis indiuiduus comes, secretorum denique omnium conscius: quid tum? annon hæc omnia amicitiæ indicia hoc vno facinore nuper adeò turpiter per te designato intermori, atque adeò tota inter vos gratia dis-

silire

filere potuit? Vsurpatur in coniecturalibus, & argumentum verius est quàm schema. At in confesso est, vnam eandémque rem ad diuersa accommodari posse.

Dicæologia, διαιολογία, est cùm æquitatem causamur, & nostram causam vt æquum defendimus, hoc modo: Excusatio. Lapsus sum, sed adolescens, ac inter hos versatus, inter quos non potui non corrumpi. Ita. Æn. 1. Furor arma ministrat. Alij διάνοια vocant. διάνοια. Tale est ἀναγκαῖον apud Rut: vt, amicum deserui, sed coactus à legibus: conservaui amicitiæ fidem, cordi meo velut trabali clauo infixam, dum per leges licuit: nunc ab illo alienauit me non voluntas, sed legum vis. Quod vitari nequit, siue quod aliter fieri non potest. ἀναγκαῖον.

Definitio, ὁρισμὸς, est qua rei alicuius proprias amplectimur potestates breuiter & absolutè. Hic notabis puer, non omnem finitionem esse schema, sed ferè illã quam Dialectici κατὰ ποιότητα vocant, quando videli. et in vocabulis differentia quæritur, hoc modo: Non est ista diligentia, sed auaritia: ideò quòd diligentia est accurata conseruatio suorum, auaritia iniuriosa, appetitio alienorum. Item: Non est ista fortitudo, sed temeritas: propterea quòd fortitudo est contemptio laboris & periculi cum ratione vtilitatis, & compensatione commodorum: temeritas verò est, cum inconsiderata laborum perpensione gladiatoria periculorum susceptio. Alias perpessione. Item, Iste rex non est, sed tyrannus, quòd rex religioni studet, subditorum mores emendat, illorum vtilitati ac reip. tranquillitati omnibus modis consulit: iste verò suum curat, & omnia ad suum ipsius non subditorum commodum refert, id quod tyranni proprium est. Item, Non est repudium, sed diuortium: quòd illud quidem fit, cùm futuri matrimonij sponsalia dissoluuntur: hoc verò, cum inter coniuges nuncium mittitur, vt diuortant.

Hypotypósis, ὑποτύπωσις, est quando persona, res, locus, tempus, aut aliquid quippiam, tum scribendo tum διατύπωσις. Informatio.

dicendo

dicendo ita verbis exprimitur, vt cerni potius ac corã geri, quàm legi, quàm audiri videatur. Hæc etiam ἐνάργεια, Enargia, Euidentia, Illustratio, Suffiguratio, Demonstratio, Descriptio, Effictio, Subiectio sub oculos appellatur. Hoc schema ad orationis euidentiã, ad iucunditatem, ad quoscunq; etiam affectus mouendos confert. Adhibetur autem vel ampli ficandi, vel ornãdi, vel delectandi gratia. De hoc schemate D. Eras. Comment. de Copia 1. cap. 5. diligẽtissimè scripsit. Sub hac hypotyposi comprehenduntur Prosopographia, Prosopopœia, Pragmatographia, Topographia, Topothesia, & Chronographia.

Prosopographia, προσωπογραφία, Effictio, est cùm persona hominis tum veri, tum fabulosi à forma, à corporis habitu, à moribus, ac alijs circumstantijs, ad id quod agit appositis, veluti pictura quadã describitur, atque ob oculos ponitur. Exempla vera ab Historicis, ac Oratoribus: fabulosa à Poëtis petenda sunt, qui hæc affatim suppeditabuut.

Prosopopœia, προσωποποιία, est cùm rei sensu carenti ac mutæ personam eidem idoneam fingimus. Cuiusmodi sunt Stultitiæ apud Erasmum, Virtutis ac voluptatis, quas Prodicus Sophista apud Herculẽ inter sese decertãtes facit, vt author est Xenophon. Item Mortis ac vitæ, quas Enn. in Satyra contendentes inducit, teste Fab. Item Calumniæ apud Lucianum, apud eundẽ Eruditionis & Statuariæ: Occasionis apud Ausonium: Fortunæ apud Hor. & Qu. Curtium. Cupidinis apud Moschum: Penias & Pluti apud Aristophanem: Iustitiæ apud Chrysippum, referente Gellio: Philosophiæ apud Boëtium Seuerinum: Lamiæ apud Politianum: Virtutum ac Vitiorum pugnam apud Prudentium. Item, Musarum, Gratiarum, Furiarum, Bellonæ, Sphingis, Scyllæ, Charybdis, ac similium apud Poëtas. Et de hac quoque suprà dictum est.

Pragma-

Pragmatographia, πραγματογραφία, rei descriptio, est cũ id quod fit aut factum est, omnibus fucatum coloribus ob oculos ponimus, vt auditorem siue lectorem iam extra se positum, velut in theatro, auocet. Veluti si quis expugnatam ciuitatem dicat, cuncta nimirum in summa complectitur, quæcunque talis fortuna recipit, vt Fabius ait: At si aperias hæc, quæ vno verbo inclusa erant, apparebunt effusæ per domos ac templa flammę, & ruentium tectorum fragor, & ex diuersis clamoribus vnus quidam sonus: aliorum fuga incerta, alij in extremo complexu suorũ cohærentes; & infantium fœminárúmque ploratus, malè vsque in illum diem seruati fato senes, tum illa prophanorum sacrorúmq; direptio, efferentiũ prędas, repetentiúmq; discursus, & ante suum quisque prædonem catenati, & conata retinere infantem suum mater: & sicubi maius lucrum est, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur Euersio, minus est tamen totum dicere quàm omnia. Hactenus Fab. Huiusmodi exemplorum nusquam non magna copia: præsertim apud Poëtas, & Historicos poëtis proximos. Hoc tamen genus descriptionis præcipuè constat circumstantiarum explicatione, earum præsertim, quæ rem oculis maximè subijciunt, ac moratam reddunt orationem. Sunt præterea descriptiones turbinum, tempestatum, aut naufragiorum, &c. Reliqua in copia rerum.

Topographia, τοπογραφία, est vera, dilucida, ac significãs locorum descriptio. Ab hac frequenter narrationum sumitur exordium, non à Poëtis modò, verumetiam ab Historicis: & apud Oratores nonnũquam incidũt. Huius generis est, quoties tota loci facies veluti spectanda depingitur: Vt vrbis, montis, regionis, fluminis, portus, villæ, hortorũ, amphitheatri, fontis, specus, templi, luci. Vt est Carthaginis & portus apud Maronem descriptio apud Plinium in Epist. Laurentis

villæ:

villæ apud Statium Surrentinum Polij, & Tiburtinum Manlij, &c.

Meta. 11. Meta. 12. Meta. 2. *Topothesia*, τοποθεσία, est ficta ac fucata loci depictio, cùm locus aliquis ponitur, qui nusquam terrarum est. Vt est sedes Somni apud Ouid. Domus Famę & Regia Solis apud eundem. Inferorum & Caci domus apud Virg. Tenari apud Statium. Domus apud Lucian. Regia Psyches apud Apuleium, &c.

Æneid. 6. 8. Asino aureo à fronte.

Chronographia, χρονογραφία, est aperta ac circumstãtijs colorata temporis descriptio. Vnde non rarò narrationis sumitur initium. Nonnunquam delectandi duntaxat gratia adhibetur: velut, quoties poëtę diem, noctem, auroram, aut crepusculũ exprimunt. Quanquam ne hæc quidem omninò otiosè debent adhiberi. Quod genus est illa Virgiliana: nox erat, & placidum carpe-

Æneid. 4. bant fessa soporem Corpora per terras, syluęque & sęua quierant Æquora; cum medio voluuntur sydera lapsu; Cùm tacet omnis ager, pecudes, pictæque volucres, Quæque lacus latè liquidos, quæque aspera dumis Rura tenent, somno positæ sub nocte silenti Lenibant curas, & corda oblita laborum. Pertinet enim hæc nocturnæ quietis descriptio ad amplificandum Didonis dolorem, quæ ne tum quidem conquiescebat, cùm cætera omnia quietem agerent. Nam mox sequitur: At non infœlix animi Phœnissa, nec vnquam soluitur in somnos. Veris, hyemis, autumni, æstatis, vindemiæ, iustitij, saturnalium descriptiones, ad hoc genus pertinent, quę sæpenumerò valent & ad probationem. Mixtę sunt illæ, quoties temporum qualitatem exponimus putà pacis, belli, seditionum, factionum, Monarchiæ, Democratiæ, &c.

Obseruatiuncula.

Absoluta Hypotypôsis est, quæ speciebus illius iam dictis omnibus constat. Qualis est Horatij Satyra 1. lib. 1. In ea Horat. Primò locum exquiliarũ describit:

deinde

deinde tempus: tum Priapi ac Maleficárum personas, postremò & sacrificium, & fugam crepitu territarum mirè exprimit.

Expolitio, Ἐξεργασία est cum idē, sed alijs subinde verbis, orationibus, sententijs, figuris, auctum dicimus. Et est duplex scilicet verborum & rerum. Verborum expolitio, interpretatio dicitur, & Συνωνυμία qua de suprà 61. Expolitio rerum, est cùm vnam atq; eandem rem alijs atque alijs modis tractamus, & in ea hæremus, ac immoramur: ita tamen, vt aliud atque aliud dicere videamur. D. Erasmo non tam schema est. quā argumentandi genus. Et reuera Expolitio nihil ferè aliud esse videtur, quàm expoli a probatio, vel argumentatio explicata. Porrò copiosissima Expolitio septē cōstat partibus: Propositione, ratione, duplici sententia, cui ratio item duplex subijci potest, contrario, simili, exemplo, & conclusione. Exemplū erit huiusmodi: Sapiens nullum pro Repub. vitabit periculum. Ideò quod sæpe fit, vt cum pro Repub. perire noluerit, necessariò cum Repub. pereat. Et quoniam sunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria graue putandum est. Ergo qui fugiunt id periculum, quod pro Rep. subeundum est, stultè faciunt. Nam neq; effugere id possunt, & ingrati in ciuitatem reperiuntur. At qui patriæ pericula suo periculo propellunt, hi sapientes putandi sunt. Cum & eum quem debent honorem reipublicæ reddunt, & pro multis perire malunt, quàm cum multis. Etenim vehementer est iniquum, vitam à natura acceptam per patriam cum seruaueris, naturę cùm cogat reddere, patriæ cum roget non dare. Et cum possis cum summa virtute ac honore pro patria interire, malle per dedecus & ignauiam viuere; Pro amicis & parentibus, ac cæteris necessarijs adire periculum cùm velis, pro rep. in qua & hoc illud sanctissimum patriæ nomen continetur, nolle in discri-

Propos.
Ratio 1.
Ratio 2.
Sententia 1.
Ratio.
Sententia 2. à contrario.
Ratio. 1.
Ratio 2. à contrario.
Ratio. 3.
Ratio. 4.
Simile.

men

men venire. Itaq; vti contemnendus est, qui nauigando se quàm nauim mauult incolumem: ita vituperandus, qui in reipublicæ discrimine, suæ saluti plus quàm communi consulit. Naue fracta multi incolumes fuerunt: ex naufragio patriæ, saluus nemo potest enatare. Quod mihi videtur Decius intellexisse, qui se deuouisse dicitur, & pro legionibus se in hostes immisisse medios. Vnde vitam amisit, non perdidit. Re enim vilissima maximam redemit: vitam dedit, accepit patriam, amisit animã, potitus est gloria, quæ cum summa laude prodita vetustati, quotidie magis enitescit. Quod si pro Rep. debere accedere periculũ, & ratione demonstratum est, & exemplo comprobatũ, hi sapientes sunt existimandi, qui nullũ pro salute patriæ periculũ vitãt. Reliqua libro Rhetoricorũ ad Herennium quarto: In copia rerũ capite 10. Et in cõmentarijs M. Veltkirchij.

Collatio similitudinis, à maiore Exemplum. Sententia. Ratio sententiæ. Conclusio.

Distributio, μερισμὸς est cùm genus, vel notũ, vel subiectum, per enumerationem specierum, partium, siue accidentiũ dilatamus. Nascitur hoc schema à loco generum ac specierum, totius ac partium. Prima est locupletandi ratio in 2. Commentario Erasmi de Copia rerum: vt Rem vniuersam luxu perdidit. Illud totum, per plurimas possessionum formas amplificare licebit, hoc modo. Quicquid vel patris vel matris nomine hæreditati obuenerat: quid quid aliorum affinium morte aduenerat: quicquid ex vxoris dote, quæ quidem neutiquam erat vulgaris, accesserat: quicquid ex legatis accreuerat (accreuerat autem permultum) quicquid ex principis acceperat liberalitate: quicquid peculij castrensis cõflauerat: pecuniam omnẽ, vasa, vestes, fundos, agros, vnà cũ ipsis & villis & pecoribus, breuiter, rem omnem seu mobilem seu soli; denique familiam etiam ipsam, fœdissimis scortorum amoribus, quotidianis commessationibus, sumptuosis obsonationibus, nocturnis perpotationibus, popinis, cupedijs, vnguentis, alea,

alea, lusibus, paucis diebus ita absūpsit, abliguriuit, absorbuit, vt ne teruncium quidem sibi reliquum fecerit. in hoc exemplo proposuit Erasmus primò propositionem, totum complectens, deinde partium enumerationem, postremò complexionem propositioni Synonymam, sed per partes explicatam atque diductam. Item apud Ciceronem pro lege Manilia insignis est virtutū enumeratio quæ in Imperatore requiruntur. Et in Catilinaria coniuratione diuersi generis homines recensentur. Hoc Schema à Cicerone lib. ad Heren. 4. ab Erasmo item in Eccl. lib. 3. ita definitur. Distributio est quæ singulis personis aut rebus dispertitur, quæ conueniunt. Vel cùm in plures res aut personas negotia certa quædam dispertiuntur. Hæc non parum adfert decoris orationi, si cōmoda accedat breuitas, præsertim in præcipiēdo: vt Principis est toti Reip. prospicere: Procerū salubribus consilijs Principis solicitudinē adiuuare: Magistratuum est, iniunctum munus bona fide gerere: Populi est, Principis ac magistratuum imperata fideliter obire: Episcoporum est, quæ ad pietatem faciunt modis omnibus promouere: Monachorum pro salute omnium deprecari Dominum. Congeminatur schematis gratia, si aliud accedat schema, vt: Otio corrumpitur ingenium, industria crescit & augescit. Frugalitas seruat rem, luxus dissipat. Diuitiæ docēt arrogantiam, paupertas modestiæ magistra est. Imperitia confidentiam parit, eruditio timidos reddit. Ceremoniæ superstitionem alunt, fides & charitas pietatem.

Alia finitio.

Diuisio, διαλυσις, est quæ rem à re submouens vtrāq; subiecta ratione absoluit, hoc modo: Cur ego nunc tibi obijciam quicquam? si probus es, non meruisti: sin improbus, non commoueris? Item: Vel auaritia impulit, vel inopia: non auaritia, à quo vitio semper alienū declarat vitæ ratio: non inopia, qui largè suppetunt facultates. Item: Quid nunc ego de meis proprijs meri-

tis prædicē? si meminiſtis, obtundā: ſin obliti eſtis, cum re nihil egerim, quid eſt quod verbis proficere poſſim?

Sermocinatio, Διαλογισμὸς, eſt quę cuique perſonæ ſermonem aſſingit cōgruentem cum decoro. Veluti viro forti, tyranno, ſeni, puero, iuueni, &c. Definitur & hoc modo: Sermocinatio eſt, cum aptè perſonam aliquam loquētem fingimus. Tales ſunt paſſim apud Hiſtoricos cōciones, vt in T. Liuio & alijs eſt cernere. Itē: Si nūc patres orthodoxi, qui vitæ innocentia, & mundana diuinaq; eruditione clarūerunt, in hāc vitā reuocarētur, ac corruptiſſimos hominū mores & præpoſterā Chriſtianorum religionē viderent, nónne mox proclamarent: O tempora, ô mores, ô curuæ in terris animæ, & cœleſtium inanes! vultíſne vos de Chriſtiano nomine gloriari? vbi vera fides? vbi ſyncera charitas? vbi Chriſtiana pietas? vbi denique legum ac præpoſitorū reuerentia? en vllus inter vos dogmatū conſenſus, ſed velut in diſſono choro ſuam quiſque canit cantionem? Vbi Epiſcoporum ac Paſtorū Eccleſiarū charitas illa triplex, quā à D. Petro ſtipulatus eſt Chriſtus ouīū curam illi demandaturus? vbi Sacerdotum ſobrietatis & caſtitatis amor? vbi tandem populi voluntas obtemperandi præceptis Chriſti, ac promptitudo obſequendi ijs, quibus Deus ipſe habenas Reip. adminiſtrandas demandauit? Quid dicemus? Verbo tenus quidem vos Chriſtianos eſſe, vita plus quàm Ethnicos, &c.

Sententia, γνωμὴ, eſt quæ cōmoda breuitate demonſtrat, quid in vita ſit agendum, aut quid fieri ſoleat. Variatur hoc genus per omnes figuras: & ſi in loco, aptéq; interſerantur, velut emblémata ſeu gēmæ potius, multiplicem commoditatē adferunt orationi, fidem & authoritatem, dignitatem, iucunditatem & acrimoniam. Cauendū tamen ne nimiū ſint crebrę: honeſtior enim veſtis eſt gemmis diſtincta, quā toto gemmis operta: præterea ne futiles ſint, aut ſtultæ, nec palam falſæ, ne

quouis

quouis loco infulciantur. Nam vt magni refert, quas gemmas, quo in loco inseras: ita plurimū interest, quod sententiæ genus vbi intertexas. Vitandum & illud, ne præter decorum adhibeantur. Absurdū enim fuerit, si quis adolescentulo aut lenoni graues sententias, aut in re ludicra leuique Stoicorū adhibeat paradoxa. Quisquis sententias dicit, quodammodo præcipit, ac leges præscribit. Quæ ex probatis ac celebribus authoribus proferuntur, in primis mouent. Porrò præcipua sententiarum genera octuplicia sunt. Primū, quòd Vniuersale vocant, nullis circumstantijs implicitū: vt, omnes sibi melius esse malunt, quàm alijs. Secundū, quod ad rem refertur: vt nihil est tam populare quàm bonitas. Tertium ad personā relatum: vt, Princeps, qui vult omnia cognoscere, necesse habet multa ignoscere. Quartum simplex est, cui nihil admiscetur, vt, nihil tenacius hæret, quàm quod pueri didicimus. Item, Nō est fidendū percontatori, quia garrulus idem. Quintū est geminatum, vt Obsequiū amicos, veritas parit odiū. Sextum, quod ex duabus sententijs diuersis confit: vt, Mors misera non est, aditus ad mortem est miser. Septimum genus sententia est recta, nihil habens tropi, aut alterius schematis: vt, Amico fideli nihil est quod possit comparari. Octauum, cui gratiam auget additus Tropus aut figura: vt, Vsque adeóne mori miserum est? Ita Medea Ouidiana: Seruare potui, perdere an possim rogas? Est deniq; sententia quæ ad certam personā transfertur, Vt iam sententiæ vim amittat. Velut illud Ciceron. Nihil habet (Cęsar) tua fortuna maius, quàm vt possis, nec natura melius, quàm vt velis seruare quamplurimos. Reliqua in 2. Comment. Eras. de copia rerum, & apud Fab. lib. 8. cap. 5. Huc pertinent Apophthegmata, quæ sunt, definitore Erasmo, acutè dicta quædam & breuia, Oratorum, Ducum, Legatorum, Imperatorum: ac, vt semel dicam, illustrium virorum, de quibus idem octo libros in lucem edidit. Præterea qualiacunque ve-

1 2 3 4 5 6 7 8

terum dicta, quæ κρίσεις vocat, huc referri debent.

Acclamatio, Ἐπιφώνημα, est rei narratæ aut probatæ summa acclamatio. Quę si commodè accinatur, multũ habet aculeorum. Narrationi accinitur illud Maronis: Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Probatæ rei, vt illud M. Tullij: Quorum igitur impunitas, Cæsar, tuæ clementiæ laus est, eorũ te ipsorum ad crudelitatem acuet oratio? Schema est Epigrammatis admodum peculiare, vt in Epigrammate de Oue Lupi catulum vberibus alente: Natura haud vnquam vertitur officijs. Vtitur & Val. Maximus frequenter. Item Seneca suas Epistolas ferè claudit Epiphonemate. Apud Hieronymum, Ambrosium & Gregoriũ crebra reperiuntur Epiphonemata: velut hoc de Petro, qui dixit: Ecce, reliquimus omnia. Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit. Conuenientius adhibẽtur in Epilogis, in quibus quæ præcipua sunt in toto argumento, infiguntur auditorum animis. Aptè tamen & singulis partibus adhibetur interdum. Veluti si quis detestatus periurium, sic acclamat. Deũ negat, quisquis per illũ peierat. Aut dehortatus à temerè iurãdo, sic accinat. Qui sine causa assueuit iurare, is & peierabit, siqua inuitet causa. Aut si insectatus vitium ebrietatis, hoc modo claudat: Cui placet ebrietas, placeat & insania. Item: Qui humanitatis putat amicum porrectis poculis ad temulentiam adigere, idem humanitatem appellet, amico dementiæ venenum dare. Similiter adhortationem ad liberalitatem in egenos, ita licebit claudere: Qui pauperẽ subleuat, Christum demeretur, non hominem. Aut ita. Non dom[illegible]mini, sed Deo fœnerat, quisquis opitulatur egeno. Cęterùm vt gratiam habet, si commodè incidat, ita frequentia & affectatio tædium adfert, & quod grauius est, fidem abrogat dicenti.

Æne. 1.

Pro Ligario.

Nοëma, Νόημα, est cùm tectè significamus, quod auditor ex sese diuinet. Vel est obscurũ dictum alicui appositum:

Intellectus.

ſitum : vt Hortenſius negabat ſe vnquã cum matre aut ſorore redijſſe in gratiam. Intelligitur enim nunquam illi cum matre aut ſorore incidiſſe diſſidiũ. Item: Soror fratri, quem ſæpius è ludo gladiatorio redemerat, dormienti præcidit pollicem. Ille cum ſorore agit iniuriarum. Pro ſorore itaque dicitur iuueni : Dignus eras, qui integram haberes manum. Hic ſermo videtur eſſe commiſerãtis, cùm exprobret potius ſeruile ingenium, qui toties fruſtra redẽptus, tandẽ pollice mutilatus ne poſſet eſſe gladiator, tamen cum beneuola ſorore agat iniuriarum. Ita D. Hieronymus in Epiſt. ad Chromatium : In mea, inquit, patria ruſticitas vernacula. Deus venter eſt, & in diem viuitur: & ſanctior eſt ille, qui ditior eſt. Acceſſit huic patellæ, iuxta tritum populi ſermone prouerbium, dignũ operculum: ſignificans Epiſcopum ad improbos populi mores accommodatum.

Continuatio, eſt denſa & continens frequentatio verborum cum abſolutione ſententiarum. Vel eſt plena & citra internalla verborum frequentatio cum abſolutione & perfectione ſenſuum. Huius triplex vſus eſt. In Sententia, hoc modo : Ei non poteſt multũ obeſſe fortuna, qui ſibi firmius quàm in caſu præſidium collocauit. In contrario, hoc pacto : Nam ſiquis ſpei non multum in caſu collocârit, quid eſt, quod ei magnopere caſus obeſſe poſſit ? In Concluſione, in hunc modum. Quòd ſi in eos plurimum fortuna poteſt, qui ſuas rationes omnes in caſum contulerunt, non ſunt omnia committenda fortunę, ne magnum nimis in nos habeat dominationem.

Expeditio, ſiue Enumeratio, eſt cum rationibus compluribus enumeratis, quibus aliqua res aut fieri aut nõ fieri potuerit, cæterę tolluntur, vna relinquitur, quam nos intendimus : hoc modo, Neceſſe eſt cùm conſtet fundum iſtum fuiſſe noſtrum, oſtendas te aut vacuum poſſediſſe, aut vſu tuum feciſſe, aut emiſſe, aut hæreditate tibi obueniſſe: Vacuum cùm ego adeſſẽ, poſſidere

non potuisti. Tuum vsu feciſſe etiam nunc non potes: emptio nulla profertur: hæreditate tibi, me viuo, mea pecunia venire non potuit: Relinquitur ergo, vt me de meo fundo deieceris. Hoc ſchema argumẽtationi coniecturali quadrabit, vbi negotij natura dabit facultatẽ.

Frequentatio, Συναθροισμὸς, eſt cum res in tota cauſa diſperſæ vnum coguntur in locũ, quò grauior aut acrior fiat oratio. Vel eſt, cùm argumẽta fuſius ac ſparſim tractata, velut in vnum faſcem collecta oculis ſubijcimus. Adhibetur attollendæ rei gratia, & Epilogis maximè conducit, hoc modo: A quo tandẽ abeſt iſte vitio? quid eſt iudices, cur velitis eũ liberare? Suæ pudicitiæ proditor eſt, inſidiator alienæ: cupidus, intemperans, petulans, ſuperbus, impius in parentes, ingratus in amicos, infeſtus cognatis, in ſuperiores contumax, in æquos & pares faſtidioſus, in inferiores crudelis, denique; in omnes intolerabilis.

Exuſcitatio, Eſt cùm & nos commoti dicere videmur, & auditoris animum cõmouemus, hoc modo: Quis eſt tam tenui cogitatione præditus, cuius animus tantis anguſtijs inuidiæ continetur, qui non hunc hominem ſtudioſiſſimè laudet, & ſapientiſſimum iudicet? qui pro ſalute patriæ, pro incolumitate ciuitatis, pro Reip. fortunis, quamuis magnum atq; atrox periculum ſtudioſè ſuſcipiat, & libẽter ſubeat? Equidẽ hunc hominem magis cupio ſatis laudare quàm poſſim, idémq; hoc certò ſcio vobis omnibus vſu venire. Expolitionis forma eſt.

Commoratio, ſiue Immoratio, eſt cùm in loco firmiſſimo, quo tota cauſa continetur, manetur diutius, & eodem ſæpius redditur. Hac vti maximè conuenit, & eſt Oratoris boni maximè proprium. Huic exemplũ ſatis idoneum ſubijci non poteſt, teſte Cicerone: propterea, quòd hic locus à tota cauſa ſeparatus non eſt, ſicut membrum aliquod, ſed tanquam ſanguis profuſus eſt per totum corpus orationis.

Similitudo, ὁμοίωσις, Homœôſis, eſt cum aliquid ex re diſpari

dispari simile ad rem quãpiã traducitur: Vel est, quando res cum re ex similitudine confertur. Mancinellus:

Fertur Homœôsis, quoties sit similitudo,
Sunt species Icon, vt Parabola & Paradigma.

Est cùm ex similitudine alicuius cogniti in aliquod incognitum deuenimus. Hoc schema plurimũ lucis ac dignitatis adfert orationi. Interim etiã ad probationẽ multum confert: Huius exemplum erit: Vt grauissimè peccant, qui fontem publicum, vnde hauriunt omnes, veneno inficiunt: ita pessimè merentur de republica, qui principis animum pernicioſis consilijs deprauant. Item: Quemadmodum in periculosa nauigatione non ei committitur clauus, qui opibus aut nobilitate præcellit, sed qui gubernandæ nauis peritia cæteris præstantior est: ita non oportet principatum tradere ei, qui cæteris ditior sit, aut genere clarior, sed qui prudentia & fide cæteros anteeat. Illud curandum, vt similitudo quadret ad id cui adhibetur, ne sit sordida aut obscœna, ne accersatur à rebus auditori ignotis, ne item dura & affectata, ne denique talis, vt statim in diuersum torqueri possit. Hoc schemate scatet vndiq; scriptura diuina. Inter Ecclesiæ doctores nullus hac figura largiùs vtitur, quàm Ioannes Chrysostomus. Pro qualitate porrò similitudinis variabitur orationis character. Iucundus erit, si à rebus iucundis ducetur, hoc modo: Quemadmodum blandis flatibus, aspirante Fauonio, squallor & tristitia hyemis depellitur, omnisq; naturæ facies, veluti noua iuuenta repubescit, arbores nouis ornantur frõdibus, gramina blandè virentia varijs florum luminibus distinguuntur, amnes labuntur amœniùs. Sol ipse tutáque cœli species mitiore aspectu delectat oculos: ita simulatq; hominis animum afflauerit diuini spiritus gratia, protinùs abit vitæ prioris deformitas, próq; vitijs omnis vita decoris virtutibus enitescit, dicas eum feliciter venatum. Grandis tũ erit, cùm à rebus sublimibus trahetur. Huius exemplũ

Iucunda similitudo.

Grandis similitudo.

erit illud: Sicuti Deus cùm nullius egeat, tamen ſuapte natura gaudet omnibus benefacere: ita qui Deum patrem appellant, debent gratis de omnibus, quod in ipſis eſt, bene mereri. Porrò acris dictionis hoc ſit exemplum: Expalleſcis ad afflatū aut morſum viperæ & ad medicum curris? quantò magis horrenda turpitudo, quę venenum habet omnibus viperis præſentius, quātóque celeriùs quærenda medicina? Ceterùm mediocris characteris exemplū à rebus mediocribus ſumendum, hoc pacto: Quemadmodū, qui iuxta Heſiodi conſilium crebrò parua paruis addunt, tandem euadunt diuites: ita qui in virtutibus ſemper ad meliora proficit, tandem perfectus euadit. Poſtremò, Humilis ſiue ſubmiſſæ dictionis hoc exemplū erit: Quemadmodum mendici ſiquid habent boni celant, ſed pannos & vlcera oſtendunt, quo ſpectantium benignitatem prouocent: ſic nos oportet nō iactare noſtra benefacta apud Deum, ſed mala noſtra profiteri, ſi velimus illius in nos miſericordiam prolicere.

Acris. Sumitur à rebus terribilibus.

Mediocris ſimilitudo.

Humilis ſimilitudo.

Icon, Imago, εἰκὼν, eſt cùm vel rerum vel perſonarum imago exprimitur. Vel eſt formæ cum forma ex quadā ſimilitudine collatio. Vel eſt oratio demonſtrans corporum aut naturarum ſimilitudinem. Corporum: vt, Os humeróſque Deo ſimilis. Naturarū: vt, Duo fulmina belli Scipiadæ. Hoc ſchema nimium differt à ſimilitudine, quum ſit huius ſpecies. Nam ſimilitudo adhibetur ad ornatum, ad voluptatē, ad perſuadendum, ad euidentiam, ad grauitatē, & ab omni genere rerum aſciſcitur. Imago tantum ab animantis forma ducitur, & ad rem amplificandam, vel oculis ſubijciendam, quinetiam ad euidentiam, prauitatem, ac orationis iucunditatem facit: vt, ſi hominem rapacem, aut virulentum depingas, ſimilem iubato draconi, qui oculis ardentibus, dentibus acutis, vnguibus aduncis, hiante rictu, per omnia volitet, circumſpiciens ſi quem reperiat, cui poſſit aliquid mali faucibus afflare, quem ore attingere,

Vſus ſimilitudinis.

Differunt ſimilitudo & imago.

tingere, dentibus dissecare, lingua aspergere, vnguibus dilacerare. Item, Imperator, noster ignis aut solis instar armis relucens prælium ingressus est, ac more Leonis hostes insilijt. Mancinellus:

Ad formam formæ collatio dicitur εἰκών.

Parabola, παραβολὴ, Collatio, est similitudo sumpta ab his quæ fiunt, aut quæ natura casúue rebus adiuncta sunt. Dicta Parabola authore D. Hiero. quod alteri παραβάλλεται, hoc est, assimilatur, & quasi vmbra, præuium veritatis est. Parabola res longius, quę comparãtur, repetere solet, nec hominum modo inter se opera similia spectantur, sed et à mutis atque etiam inanimis interim huiusmodi ducitur. Cic. pro Mure. Quòd si è portu soluentibus, ij, qui iam in portũ ex alto inuehuntur, prędicere summo studio solent & tempestatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura affert, vt eis faueamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur: quo me tandẽ animo esse oportet, propè iam ex magna iactatione terram videntẽ, in hunc, cui video maximas Reip. tẽpestates esse subeũdas. Itẽ, Nauis pro ventorum ratione velum tollens, aut cõtrahẽs, in hoc aut illud latus trãsferens. Parabola est, quę doceat sapientem tempori cedere oportere, ac rebus præsentibus sese commodare. Definitur & hoc modo: Parabola est, comparatio rerum genere differentiũ. Quales in Euangelio multæ sunt. Quũ igitur alicuius vulgaris rei cõparatione nostrum institutum illustramus, id propriè Parabola dicitur. Quæst. 6. ad Algasiam.

Paradigma, παράδειγμα, Exemplum, est enarratio exempli hortantis aut deterrentis. Fabius [illegible]init: Paradigma est rei gestę, aut vt gestę, vtilis ad persuadẽdũ id quod intenderis commemoratio. Habent exempla magnam vim, & ad persuadendum & ad inflãmandos animos æmulatione virtutis. Adhibentur autem non solum ad fidem faciendam, verum etiam ad ornandam rem, ad illustrandam, ad augendam, ad locupletandã. Lib. 1. cap. 11

Vsus Schematis.

Sunt

Sunt porrò paradigmata aut vt similia, aut dissimilia, aut contraria. Rursum, aut vt maiora, aut vt minora, aut vt paria. Dissimilia, siue inæqualia circũstantijs ferè cõstant. Sunt autem circumstantiæ, vt obiter dicam, partim rerum, vt causa, locus, occasio, instrumentum, tempus, modus, atque id genus aliæ: partim personarum, vt natio, patria, sexus, ætas, educatio & disciplina, habitus corporis, fortuna, conditio, animi natura, studiũ, anteacta, commotio, consilium, nomen. Cæterum exempla idem efficiunt quod similitudo: nec quicquam interest, nisi quòd hæc sumuntur à factis cum authoritate. Vt, Quemadmodum equus, si paulatim exerceas, redditur ad ferendos summos labores tolerantior: ita corpus hominis, si per gradus assuescat maioribus, tolerat quæ alius non auderet attingere: Simile est. Exemplũ erit. Milo Crotoniates, qui singulis diebus ad aliquot stadia gestando vitulum, eundem post taurum factum ad tantundem spatij facilè gestauit. Sumũtur autem exempla à personis siue veris siue fabulosis, præterea à brutis & inanimis: Habent enim bruta animantia naturæ ductu plurimas virtutum imagines: vt Elephanti non coëunt, nisi in semotissimis locis, & fortè interuenientem occidunt: quantò magis decet in congressu coniugum tametsi licito, multum adhiberi pudoris? Item: Delphini minores non sinent vagari incomitatos: quantò magis oportet hominem liberis suis adhuc teneris adhibere pædagogum? Item, Vnaquęque arbor alit quod genuit, decet igitur & matres suo lacte nutrire filios suos. Porrò exempla illa potissimùm animos mouent, quæ sunt antiqua, illustria, nostratia, id est, suę cuiusque gentis: & domestica, id est, sui cuiusque generis. Historici ingentem vim exemplorum virorum, Poëtę fabulosorum tibi affatim suppeditabunt.

Circumstantiæ duplices, Græcè Peristales vocantur.

Differunt similitudo & paradigma.

Plin. Lib. 6. cap. 8.

Fab. lib. 4. cap. 3.

Digressio, παρέκβασις, est alicuius rei, sed ad vtilitatem causæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatiõ. Vocatur etiam Excursus, Egressio, Expatiãdi genus, Egressus.

Erasm. 2. comment.

greſſus. Et quia hęc orationem maximè illuſtrat, ornat ac locuplet, haud immeritò illam huic ſchematum ordini veluti appēdicē adſcribere placuit. Adhibetur autem vel laudandi gratia (qualis eſt apud M. Tulliū pro L. Cornelio popularis illa virtutum Cn. Pompeij commemoratio, in quā ille diuinus Orator, veluti nomine ipſo ducis curſus dicendi teneretur, abrupto quem inchoauerat ſermone, diuertit) aut vituperandi, aut ornandi, aut delectandi, aut pręparandi cauſa. Sumuntur autem ab expoſitione rerum geſtarum, à deſcriptione locorum, regionum, perſonarum: item à tractatione fabularum, apologorum, præterea à locis communibus, &c. Porrò longius immorari licebit excurſionibus vel in initio dictionis (Qualis illa Herculis Gallici apud Lucianum, & Lamiarum apud Politianum deſcriptio,) vel in fine, quo iam feſſus recreetur auditor: Quemadmodum in Georgicis ferè facit Virgilius. In medio, ſi quando digredi licebit, celerius eò redeundum, vnde digreſſus ſis, niſi pars cauſæ iam abſoluta digreſſionis anſam præbebit. Veluti poſt narratam cauſam: quò ad ſecuturam argumentationem auditor reddatur alacrior. Aut poſt probationem, ſiue omninò poſt locos inamœniores, quò tędium ſubtilitatis diſcutiatur. Aut niſi res ipſa locos huiuſmodi ſuapte ſponte afferat, qui inuitent ad diutiùs immorandū. Hęc Eraſmus Barbariei in Germania noſtra profligator, ſyncerę Latinitatis reparator, ac de omnibus literarum ſtudioſis optimè meritus.

Auctor. Fab. & Eraſm.

Digreſſione ſex modis vtimur.

Vnde digreſſio petenda.

Vbi digreſſio locum habeat immorandi.

In medio orationis quomodo digrediuntur.

Longior erit digreſſio in orationis medio.

FINIS.

INDEX TROPORVM AC Schematum Alphabeticus.

Antonomasia	9	Antistrophe	46
Abusio	11	Articulus	48
Acclamatio	84	Agnominatio	50
Acyrologia	12	Antanaclasis	ibid.
ἄκυρον,	12	Anthypophora	54
Antiphrasis	12.16	Antisagóga	ibid.
Allegoria	12	ἀπορία	56
Aenigma	14	ἀναχοίνωσις,	57
Asteismus	15	Auersio	59
Appositio	19	ἀποστροφὴ	ibid
Aphæresis	20	Amplificatio triplex	61
Ablatio	ibid.	Auxesis	62
Apocope	20	ἀντίθεσις	63
Abscissio	ibid.	ἀντίθεσις	ibid.
Antithesis	22	ἀφορισμὸς	66
ἀντίστοιχον	ibid.	ἀντιμεταβολὴ	71
Aposiopesis	24	ἀπιτολογία	74
Anastrophe	29	ἀναγκαῖον	75
Antiptósis	32	Apophthegmata	83
Asyndeton	34	βωμολοχία	48
Appositum	36	¶ Catachresis	11
Attributum	ibid.	Charientismus	16
Alleotheta	38	Confusio	31
Allæosis	ibid.	Cacemphaton	33
Anadiplósis	45	Cacophaton	ibid.

Caco-

Cacosyntheton	ibid.	Diminutio	68
Circuitio	36	δικαιολογία	75
Circumlocutio	ibid.	διάνοια	ibid.
Conduplicatio	44	Definitio	ibid.
Conuersio	46	διατύπωσις	ibid.
Complexio	ibid.	Demonstratio	76
Copulatio	47	Distributio	80
Compar	48	Diuisio	81
Communicatio	57	Digressio	90
Conformatio	60	¶ Eminentia	17
Congeries	63	Excessus	ibid.
Coaceruatio	ibid.	Epenthesis	20
Contentio	ibid.	Ectasis	21
Contrarium	ibid.	Ecthlipsis	21
Comparatio	ibid.	Eclipsis	23
Correctio	66	Epanalepsis	28
Commutatio	71	Epitheton	36
Causa	74	Epimone	38
Confessio	ibid.	Eleuatio	16
Chronographia	78	Emphasis	40
Continuatio	85	Epanalepsis	44
Commoratio	86	Epizeuxis	45
Collatio	89	ἐπιφορά	46
Circumstantiæ dup.	90	Ερώτημα	51
¶ διασυρμὸς, Diasyrmus	16	Exclamatio	54
Diductio	21	Εκφώνησις	ibid.
Diastole	21	ἐπιτροπὴ	58
Diæresis	ibid.	Exegesis	61
Diacope	30	ἐπιπροχασμος	63
Dialysis	31	Επανόρθωσις	66
Dialyton	34	Επάνοδος	72
Duplicatio	47	Excusatio	75
Denominatio	50	Ενάργεια	76
Dubitatio	56	Euidentia	ibid.
διαπόρησις	ibid.	Effectio	76

Expoli-

Expolitio 79
Ἐξεργασία ibid.
Ἐπιφώνημα 84
Expeditio 85
Enumeratio ibid.
Exuſcitatio 86
Exemplum 89
Egreſſus 90
Excurſus ibid.
¶ Figura 7
Figurata conſtructio 23
Figura dupliciter ſumit. 42
Frequentatio 86
¶ Gradatio 70
Γναμὴ 82
¶ Hyperbole 17
Hyperbaton 29
Hyſterologia 30
Hyſteron Proteron ibid.
Hyperbaton obſcu. 31
Hypallage 31
Hendiadis 32
Hirmos 35
ὁμοιόπτωτον 49
ὁμοιοτέλευτον ibid.
Hypotypôſis 75
ὁρισμὸς ibid.
ὁμοίωσις 86
¶ Intellectio 8
Ironia 14
Illuſio ibid.
Informatio 75
Interpoſitio 31
Interruptio 24
Inuerſio 12
Interciſio 30
ἰσόκωλον 48
ἰσοκωλία ibid.
Interrogatio 51
Imprecatio 55
Inſultatio 56
Inopinatum 57
Interpretatio 61
Incrementum 62
Illuſtratio 76
Intellectus 84
Immoratio 86
Imago 88
Icon ibid.
Irriſio 15
Κατάχρησις 11
Κλῖμαξ 70
¶ Liptote 37
Licentia 58
¶ Metaphora 8
Metonymia 9
Metalepſis 11
Myſteriſmus 16
Metaplaſmus 19
Metathesis 22
Macrologia 28
Membrum 48
Μετάνοια 66
Μείωσις 68
Μετάστασις 73
¶ Nominis confictio 11
Νόημα 84
¶ Onomatopœia 11
Obticentia 24
Obteſtatio 55

30	Ominatio	ibid.	Παρομολογία	74
48	Occupatio	72	Prosopographia	76
id.	℣ Pronominatio	10	Πεχγμαλογραφία	77
51	Paræmia	14	Parabola	89
55	Prothesis	19	Paradigma	ibid.
56	Paragoge	20	Παρίκβασις	90
57	Præcisio	24	℣ Reticentia	24
61	Prolepsis	27	Resumptio	28
62	Plenasmus	ibid.	Reuersio	29
76	Perissologia	28	Repetitio	43
84	Pareiton	ibid.	Reduplicatio	45
86	Parenthesis	31	Reprehensio	67
88	Παρόμοιον	33	Ratiocinatio	67
id.	Polysyndeton	34	Regressio	72
15	Periphrasis	36	℣ Schema	7. 19
11	Paradiastole	42	Synecdoche	8
70	Παλιλογία	45	Simulatio	15
37	Πολύπτωτον	47	Sarcasmus	ibid.
58	Prosonomasia	50	Superlatio	17
8	Παρήχημα	ibid.	Syncope	20
9	Παρήχησις	ibid.	Systole	21
11	Παρονομασία	ibid.	Synalœpha	ibid.
16	Πύσμα	52	Synæresis	ibid.
19	Πυνθάνομαι	ibid.	Syllepsis	25
22	Παυσεσοία	55	Sectio	30
28	Paradoxum	57	Synchysis	31
48	Permissio	ibid.	Submutatio	ibid.
66	Παῤῥησία	58	Schesis onomaton	34
68	Prosopopœia	60. 76	Significatio	40
73	Præteritio	72	Subiunctio	45
11	Paralepsis	ibid.	Συμπλοκὴ	46
84	Præpositeratio	30	Similiter cadens	49
11	Præsumptio	73	Similiter desinens	ibid.
24	Præoccupatio	ibid.	Subiectio	52
55	Περκαλαλύψις	ibid.	Subiectio sub oculos	76
mi-				

Συγχώρημα 58
Συγχώρησις ibid.
Συναναιρεμία 61
Συναθροισμός 63
Sinæciósis Συνοικείωσις 72
Suffiguratio 76
Sermocinatio 82
Sententia ibid.
Similitudo 87
¶ Tropus 7
Tranſlatio 8
Tranſnominatio 9

58	*Transſumptio.*	11
ibid.	*Tranſgreſſio*	29
61	*Tmeſis*	30
63	*Tapinóſis*	33
72	*Traductio*	47
76	*Tranſitio*	73
82	τυπογραφία	77
ibid.	τροπολογία	78
87	¶ *Vox aliqua tribus rationibus transfertur*	8
7		
8	*Vrbanitas*	15
9	¶ *Zeugma*	24

FINIS.